

YÖN

HAFTALIK GAZETE

SİGORTACILIKTA
AMERİKAN
OYUNLARI

BÜLENT ECEVİT: C.H.P. NİN ÜMİDİ !...

OKUYUCU'DAN YÖNE

»İLERİCİ KIBRIS TÜRKLERİ» NE CEVAPLARIM

30 Eylül tarihli gazetenizde «İlerici Kıbrıs Türkleri» adına M. Denizer'in ve M. Ahmet'in yazılarını okuduk. Yeni birşey öğrenmedik. Sadece Kıbrıs Türkleri arasında kendi kendilerini «ilerici» addedenlerin bulunduğu meydana çıkıyor. İlericilerin yolu aydın olsun.

Kıbrısta Enosis için açılan bir mücadele vardır. Yunan askerleri adayı bu gayeyi tahakkuk ettirmek için işgal altına almışlardır. Yedisinden yetmişine 120 bin Kıbrıs Türk'ü bu işgal altında inlemektedir ve Yunan boyunduruğuna girmek için savaşmaktadır. Önümüzdeki manzara budur. İlerici (!) M. Denizer ile M. Ahmet beyler ne istiyorlar?

«Bütün askeri üslerden arınmış, bütün, erkin ve özgür bir Kıbrıs'ta hiçbir dış müdahaleye uğramadan, belirli bir sürede sulh ve sükûnun iadesine çalışılmalı ve uygun bir ortam yaratıldığında bütün Kıbrıs halkı, Kıbrıs Türkleriyle Rumları, kendi geleceğini tayin etmelidir.»

Söylemeğe lüzum yok. Ma-

kariosun da istediği budur. Fakat bir hâl çaresi sırf Makarios da onu istiyor diye kötü olamaz. İlericilerin bu teklifini inceleyelim, hem de mümkün olduğu kadar objektif olmaya dikkat ederek inceleyelim:

1. Bütün askeri üslerden arınmış bir Kıbrıs! Yani, Türk alayı da adadan çıksın. Kıbrıs Rumları ile Kıbrıs Türkleri baş başa kalsınlar. İyi ve güzel bir teklif. Türk alayının mevcudiyeti Kıbrıs Türk'ünün topyekûn imhasını önlemiştir. Makarios'u, Türkleri imha için çizdiği hedefe ulaştırabilmek için Türk alayının adadan derhal çıkması gerekmektedir. İlerici arkadaşlarımız da aynı fikirde, ancak, Makarios'un Türkleri imha etmeyeceğine inanmışlar. Bu inançlarında haklı mıdır, değil midirler? Bu da münakaşa konusu. Fakat, 120 bin Türk, Makarios'un dediklerine ve yaptıklarına bakıyor da ilericilerle hemfikir olamıyorlar. Makarios'un dediklerini ve yaptıklarını burada yeniden yazmak boşuna bir gayret olur. Olaylar, gizlenemeyecek kadar açıktır ve fecidir.

2. Bütün, erkin ve özgür bir Kıbrıs! Acaba bunu istemeyenler Türkler mi olmuştu? Ma-

karios'un Enosis davası ne olacak? İlericiler Makarios'tan Enosis'e gidilmeyeceği hakkında garanti mi almışlardır? Bu bütünlüğü, erkinliği ve özgürlüğü kim garanti edecek? Enosis'e gidilmesini kim ve nasıl önleyecek? Zürihteki tecrübe kâfi gelmedi mi ilericilere? Makarios'un «Tam bağımsız bir Kıbrıs istiyorum; fakat bu tam bağımsızlık Enosis yolunu tıkayan bir şekilde bağımsızlık olmamalıdır. Kıbrıs halkı istediği zaman kendi mukadderatını tayin edebilmelidir» beyanatu unutuldu mu?

3. Hiçbir dış müdahaleye uğramadan... Makarios da bu dış müdahaleyi bertaraf etmek istiyor. Nedir bu dış müdahale? Kıbrıs Türklerinin imhasını önlemek için girişilen Türk teşebbüsleri değil mi? Aralık 1963 de Türkiye bu müdahalede bulunmamış olsaydı Lefkoşadaki 40 bin Türk'ün çoğu imha edilmiş ve ilericilerin istediği «sülh ve sükûn» temin edilmiş olacaktı; 1964 Ağustos ayında Erenköyde 2000 Kıbrıs Türk'ünün canını da bu «dış müdahale» kurtarmıştı. Bunlara ne lüzüm vardı? Türkiye'nin Kıbrıs Türk'ünü koruması da ne oluyor? İlerici kardeşlerimiz bu sualerin cevabını istemektedirler herhalde.

4. Belirli bir sürede sülh ve sükûnun iadesine çalışılmalı. Adada sülh ve sükûnu bozan kimdir? Rum palikaryaları silâhlarını toplayıp gitseler, anayasa düzeni iade edilse Kıbrısta bir mesele kalır mı? Yunan askerleri işgallerinden vazgeçmeden, 40 bin silâhlı Rum palikaryası silâhlarını terketmeden sülh ve sükûn nasıl iade edilecektir? Türkiye'nin 3 yıldanberi yapmağa çalıştığı sulh ve sükûnu iade ettirmekten öteye geçmiş midir? İlerici arkadaşlar bunun da cevabını vermelidirler.

5. «Uygun bir ortam yaratıldığında bütün Kıbrıs halkı, Kıbrıs Türkleriyle Rumları, kendi geleceğini tayin etmelidir». Nedir bu uygun ortam? Kıbrıs Türkleri silâh tehdidi altında, abluka içinde, işgal altında inlerken bu ortamı nasıl yaratacağız. Makarios Enosis ve yalnız Enosis diye bir dava güderken bu ortam nasıl yaratılacak? Kendi geleceğimizi tayin hakkı, ilericilere göre, Rumlarla birleşerek oy kullanmamızla mümkün olacak. Yani beşli birli mukadderatımızı tayin edeceğiz. Makarios'un da temin etmeğe çalıştığı ortam bu değil midir? Makarios'un istediklerine evet demek ilericilik ise, 120 bin Kıbrıs Türkü hakikaten gerici imişler. Bu kadar gerici insanın müşidi herhalde iki tane ilerici olamaz.

Kıbrısta beynelmilel anlaşmalar ayak altına alınmıştır. Rusya bile bunun karşısındadır. Kıbrıs'ta insan hakları çiğnenmiştir. Rusya bile bunun aleyhindedir. Kıbrıs'ta anayasa düzeni bozulmuştur. Rusya'da bile bir anayasa düzeni mevcuttur. Kıbrıs'ta Türkler asî muamelesi görmektedir. Birleşmiş Milletlerdeki Rus delegesi bile bu tezi kabul etmiş değildir. Makarios Enosis için mücadele ediyor.

Rusya bunu açıkça görmüştür ve Makarios'u Enosis yolunda

BASINDAN

Son Saat

YÜZYIL ÖNCESİNİN BİLİNMEYEN BİR OLAYI

Orhan Karaveli

1865 yılında bir tiyatro oyuncusu Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Abraham Lincoln'ü tabancasından çıkan kurşunlarla öldürüyor. Böylece Başkanlık yolu bir başka «Johnson'a», Andrew Johnson'a açılıyor. 1866 yılında, yani bundan tam yüzyıl önce Amerikayı bu «birinci» Johnson yönetmektedir. Washington, dikkatlerini artan bir biçimde Akdeniz ve Orta Doğuda gezdirmektedir.

İsveç'in en büyük ve ciddi gazetelerinden Göteborgs Posten, 9 Eylül 1866 tarihli sayısında, bugüne kadar Türk basınında belki de hiç yayınlanmayan bir olayı aynen aşağıdaki cümlelerle naklediyor:

«Gazetemize Kıbrıstan bildirildiğine göre, Larnaka şehrinin Türk makamları ile adadaki Amerika Birleşik Devletleri konsolosu Mr. Palma da Casuala arasında çok önemli bir anlaşmazlık patlak vermiş bulunmaktadır. Amerikan Konsolosluğu jandarmalarından (!) biri, burada ikamet edebilmesi için gerekli formaliteleri ifa etmekten nedense kaçındığından Türk makamları tarafından yakalanmış, bunun üzerine Amerikan Konsolosu duruma müdahale ederek, bahis konusu jandarmanın kendisine derhal teslim edilmesini Türk makamlarından talep etmiştir.»

«Türkler cevap olarak, Amerikan jandarmasının, gerçekten Konsolosluğa istihdam edilmekte olduğunu Amerikanlar tarafından ispat edilmesi şartıyla) serbest bırakılabileceğini bildirmişlerse de, konsolos Mr. Palma da Casuala, Türk makamlarının bu cevabını Amerikan Milletine yapılmış bir hakaret saymış ve kendisinden özür dilenmesini istemiştir! Amerikan Konsolosunun ileri sürdüğüne göre, Türkler, yaptıkları hakareti tamir etmek için Amerikan bayrağını 21 pare top atışıyla selâmlamalı ve hareketin sorumlusu olan Türk yetkilinin işine derhal son vermelidirler! Ayrıca, Kıbrıs Paşası bu yetkililiyi çağırarak yaptığı hareketin yanlış olduğunu kendisine anlatmalıdır.»

«Amerikan Konsolosluğunun bu talepleri derhal yerine getirilmediği takdirde Akdenizde görevli Amerikan denanması Kıbrıs adasını top ateşine tutarak yerle bir edecektir.»

«Amerikalıların yukardaki talepleri karşısında hayretler içinde kalan Ali Paşa henüz kesin bir cevap vermemiştir. Kıbrısta bu olaylar olup biterken, İstanbulda belirtildiğine göre, Amerikanın gerçek niyeti bir bahane yaratarak Kıbrısta bir deniz üssü ele geçirmekten başka bir şey değildir. Maltada İngilizlerin böyle bir üssü vardır.»

Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs ve Amerika ilişkilerini inceleyecek olanlar için önemli bir vesika niteliğinde gördüğümüz yukardaki dikkate değer olayı, Göteborgs Posten gazetesi tam yüz yıl sonranın tarihini taşıyan 9 Eylül 1866 günkü sayısında tekrar yayınlamıştır.

destekleyen, Anglo-Amerikan planı aleyhine bir tutum takınmıştır. Yunanistan 150 yıllık bir megalomanî davası ile Kıbrıs'ta kendi kendine peşkes çekmektedir. Rusya bunun da aleyhindedir. Kıbrıs'ta Rum cemaatinin yüzde kırkını teşkil eden solcu rumlar da Enosis'in aleyhindedir. O halde bu ilerici Türker hangi kamptadırlar? Kimi destekliyorlar ve kimden ya nadırlar? Anlayan varsa bize anlatsın. Biz anlayamadık.

Saygılarımla
Ülfet Emin Karpazhoğlu
(Bahçelievler - Ankara)

BITMEYEN KAVGA

İsmet İnönü

Yazan:

NİMET ARZIK

Dağıtım: BATEŞ

Fiyatı: 10 lira
YÖN - 124

TAŞRA KIZININ DELİCELERİ

TÜRKAN İLDENİZ
BEKLENEN ŞİİR KİTABI
YAKINDA ÇIKIYOR

YÖN - 126

ASKER-SİVİL BÜTÜN AYDINLARIN OKUMALARI GEREKEN BİR KİTAP:

YENİ ÇIKTI

Fiyatı: 12,5 lira

YÖN YAYINLARI

P. K. 512 - İstanbul

Dağıtım:

İSTANBUL: Fuat Bute, Ankara caddesi, 34 - İst.
TAŞRA: Sabri Özakar, Vilâyet Han - İst.
ANKARA Aydın Kitabevi, Kocabeyoğlu Pasajı No: 117
Yenişehir - ANKARA

HAFTALIK FIKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu - Mümtaz Soysal - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenişehir - ANKARA. Telefon: 176989 - İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32, Cağaloğlu - İstanbul. Telefon: 229570 - Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.- T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.- T.L. dir. Yurt dışı

abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: Beher sütunda santimi 25.- T.L.'dir. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

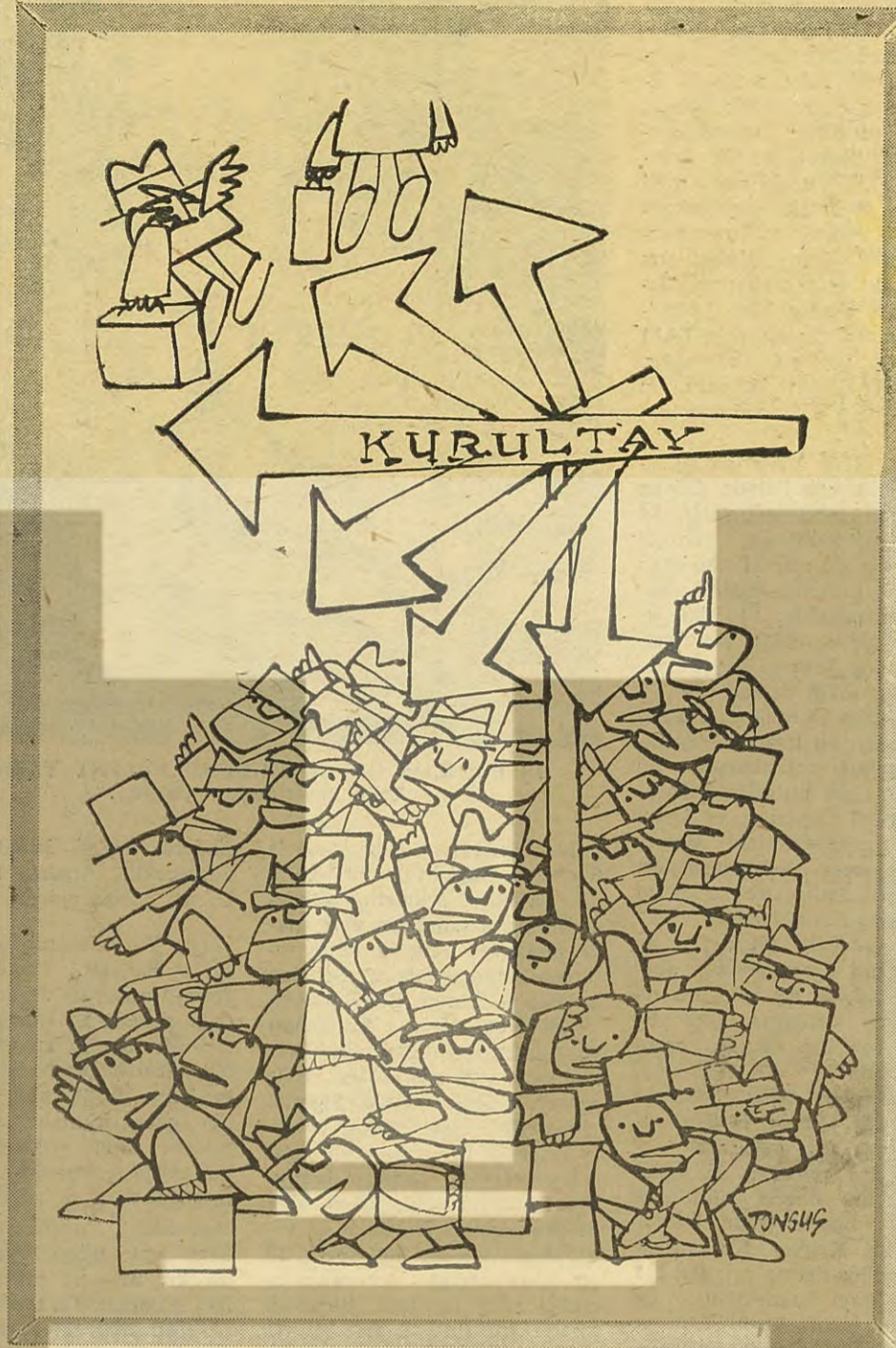
C.H.P. İÇİNDEKİ MÜCADELE

Ortanın solu nedir, ne değildir tarzındaki lâf kalabalığı arasında, CHP, en ciddi buhranlarından birini yaşamaktadır. Parti içindeki sağ ve sol mücadelesi, artık liderlerin uzlaştırıcı çabalarıyla geçiştirilebileceğe benzememektedir.

CHP aslında uzlaşması mümkün olmayan iki unsuru, şimdiye kadar bir arada tutmayı başarmış bir partidir. Bunlar tutucu ağa - eşraf - komprador takımı ile reformlardan yana, «ara tabakalar» dediğimiz güçlerin temsilcileridir.

CHP, çok partili hayata geçene kadar, ara tabakaların hemen hemen tam egemenliği altında kalmıştır. Ağa - eşraf - Komprador takımı, ara tabakaların bu egemenliğini kabullenmek şartıyla, varlıklarını sürdürebilmiş ve gelişebilmiştir. Kuvvet dengesi ta mamen ara tabakalardan yana olduğu içindir ki, 1940'ta Köy Enstitüleri kurulabilmiş, ormanlar millileştirilmiş ve İnönü, «toprak ağalarının kökünü kazıyacağım» diyebilmiştir. Sağcı Şemsettin Günaltay dahi, 1937 yılında, «Bir liberal çıkıp, liberalizmin esaslarını savunamayacaktır. Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif bir hareket nasıl bir cürüm ise, devletçiliğe muhalefet de aynı şekilde cürüm sayılacaktır» görüşünü savunmaktaydı. 1945'te de İnönü, ünlü 17. madde sayesinde çok ufak bir tazminat karşılığı toprak ağalarının gerçekten kökünü kazıyabilecek bir toprak reformu kanununu Meclisten büyük oy çoğunluğu ile geçirebilmiştir.

Dış politikada harp sonrası şartlarının sonucu tarafsızlıktan Amerikaya doğru kayış ve harp yılları sıkıntılarının yarattığı büyük hoşnutsuzluk sonucu çok partili hayata geçiş, bu dengenin bozulmasına ve Cumhuriyetin ilk yıllarından beri gittikçe güçlenen komprador - ağa - eşraf takımının egemen duruma gelmesine yol açmıştır. Kesif bir propaganda ile devletçiliğin gözden düşürülmesi ve feodal kalıntılardan arınmış bir toplumda ne sonuçlar vereceği düşünülmeksizin parlamentoçuluğun ilerici bir hareket sayılması, ara tabakaları da etkilemiş ve bunların bir kısmı, komprador - ağa - eşraf takımının CHP içinde ve dışında yürüttükleri iktidar mücadelesini ilerici bir hareket diye desteklemiştir. Böylece sağa kayış başlamış, büyük bir itiraza uğramadan toprak reformu rafa kaldırılmış, devletçilik unutulmuş ve Köy Enstitüleri yıkılmıştır. Harp yıllarının sıkıntılarını ustaca istismar eden komprador - Ağa - eşraf takımı ideologları «hür teşebbüs eliyle kalkınma» fikrini ara tabakalara da kabul ettirmiştir. Bu dönemde, CHP içinde ara tabakalar ile komprador - ağa - eşraf takımı arasındaki temel ayrılık konusu din istismarcılığı olmuştur. Ara tabakalar laikliğe sıkı sıkıya bağlıydılar ve din istismarcılığına karşıydılar. Fakat CHP'nin eşraf takımı da hayli laikleşmiş olduğu için, din istismarcılığında rakip partiler kadar ileri gidememiş, İnönü'nün tutumu da, laiklik konusunun parti içinde önemli bir çatışma konusu haline gelmesini engellemiştir. Bu dönemde parlamentoçuluğa inanç tamdır. Dört başı mâmur bir Anayasa yapıldığı takdirde, kalkınma ve ilerleme yolunun açılacağı

kanısı güçlüdür. Ekonomik sistem ve reformlar tartışması yok gibidir. Kompradorların temsilcisi Çelikbaş ve büyük toprak sahibi Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'dan Muammer Aksoy ve Bülent Ecevit'e kadar herkes dört başı mâmur bir Anayasa yapma fikrinde birleşmiştir. Parti içinde çekişmeler, kişiler arasındaki rekabetten öteye gitmemektedir.

Bu durum 27 Mayıs'tan sonra yavaş yavaş değişme yoluna girmiştir. 27 Mayıs, yüzeyde ileri sürülen çeşitli nedenlerin ötesinde, ağa - eşraf - komprador takımına karşı ara tabakaların tepkisini ifade etmektedir. Menderes kapitalizmi ve ağa - eşraf - komprador egemenliğinin bunaltıcı baskısı, ara tabakaları tedirgin etmiştir. Bunun sonucu, sosyal görüşler, devletçilik ve reformculuk ara tabakalar arasında yeniden itibar kazanmaya başlamıştır. Kurucu Meclis, Milli Birlik Komitesi üyelerince desteklenen CHP'nin azınlıktaki ilerici aydınları ile komprador - ağa - eşraf takımının ilk mücadelelerine sahne olmuştur. CHP liderlerinin aracılığı ile, bu mücadele karşılıklı tâvizlerle tatlıya bağlanmış ve bugünkü Anayasa ortaya çıkmıştır. Ama olaylar, emperyalizm - komprador - ağa ittifakı, kitleler üzerindeki egemenliğini devam ettirdiği sürece, dört başı mâmur bir Anayasanın dahi fazla bir anlam taşımayacağını kısa sürede ispatlamıştır. Buna sosyalistlerin

yoğun aydınlatma çabaları da eklenince, ara tabakaların bilinçlenmesi hızlanmıştır. Anlaşılmıştır ki, Türkiye'nin geri kalışının temel nedeni, emperyalizm - ağa - komprador egemenliğidir. Ara tabakaları saran bu görüşler, CHP'de bir sol kanadın teşekkülüne ve güçlenmesine yol açmıştır. Ara tabakaların etkisi ile, bu tabakaların desteğini kaybetmenin fiyatını çok iyi bilen Sayın İnönü, reformculuk şiarına sarılmıştır. CHP'nin ortaya yakın da olsa, solda bulunduğunu ilân etmiştir. Yalnız ara tabakalardaki hızlı uyanış, CHP'nin komprador - ağa - eşraf takımının da tehlikenin verdiği telâşla toparlanmasını ve direnmesini sağlamıştır. Anadolu'da Anglosakson petrol şirketlerinin bâyileri ve yabancı firmaların temsilcisi İstanbul büyük burjuvazisinin acenteleri yalnız AP'nin değil, CHP teşkilâtının da önemli kişileridir. Vergi ve toprak reformu gibi, petrol mücadelesi ve bağımsız dış politika eğilimlerinin de yabancı firma acenteliği ve bâyiliğiyle zenginleşen eşrafı ve ağaları ne kadar rahatsız ettiği aşîkârdır. İç işlerimize nasıl karıştıkları artık ortaya çıkan yabancıların da bu mukavemetleri tahrik ettiği ve geliştirdiği hesaba katılmalıdır.

CHP yöneticileri, mücadele, yüzeydeki sorunlardan temeldeki sosyal ve ekonomik sorunlara indiği

için, artık uzlaştırılması mümkün olmayan bu iki kanadı uzlaştırmayı denemişlerdir. Komprador - ağa - eşraf takımını ürkütmeden, bunların çıkarlarına karşı reformlar yapmaya uğraşmışlardır. Ne var ki, Türkiye'nin bugünkü bilinçlenme seviyesinde, ne İsa'yı, ne de Musa'yı memnun etmek mümkün olmamıştır. Reform sözü dahi, partinin tutucu güçlerini fena halde ürkütmüştür. Ara tabakalarda ise, ortada ciddi bir şey olmadığı için, reformlar, bir aldatmaca intibayı yaratmıştır. Öyle görünür ki, CHP yöneticileri, partinin ağa - eşraf - komprador kanadını ürkütmeden ara tabakaları tatmin edecek bir reformculuk ve ilerçilik iddiasını daha uzunca bir müddet yürütemeyeceklerdir. Şüphesiz, yöneticilerin tabii eğilimi, bir iki yıldır denedikleri üzere, hayli güçlü sağ kanadı kaybetmeden reformculuk taslamaktır. Kurultayda da, sol kanat ağır basmazsa, bu denge politikasını, büyük bir ihtimalle başarıya ulaştırmaya çalışacaklardır. Bu sebeptendir ki, çok partili hayata girildiğinden beri, ilk kez temeldeki sorunların tartışılmasına sahne teşkil edecek olan Kurultayda, mücadele, açık bir sağ - sol çekişmesi yerine, sağın desteğine dayanarak ortanın solculuğu taslayanlar ile ılımlı, fakat gerçekten sol bir politika isteyenler arasında geçecektir.

Aslında maskeli sağcılığın ta kendisi olan sahte ortanın solculuğunun, partinin ünlü isimlerinin çabalarıyla başarı kazanması imkânsız değildir. Ama ara tabakaların gittikçe radikal görüşlere kaydığı bir ortamda, bu aldatmaca politikası, partinin asıl gücünü teşkil eden ara tabakaların CHP'den soğuyuşunu ve uzaklaşımını hızlandıracaktır. AP'nin ileri görüşlü bir benzeri olan partiyi, ne seçmen, ne de ara tabakalar tutacaktır.

Ortanın solculuğu taslayanlar ile ortanın solcuları arasındaki mücadelenin tatlıya bağlanması da -ki bu yol, CHP geleneğine uygundur- kaçınılmaz çatışmanın geciktirilmemesinden ve hayalet kırıklığından başka sonuç vermiyecektir. Ancak Bülent Ecevit liderliğinde, ortanın solu ekibinin hâkim duruma gelişi, partide hayli ciddi sarsıntılara yol açsa bile, CHP'yi ara tabakaların eğitimlerine uygun ve toplumun gelişinde önemli rol oynayabilecek bir teşekkül hâline getirebilir.

«Devlet adamları deposu» nun sağcılarla açık cephe yapmasına rağmen, ilerçilikte tâviz tanımayan Aksoy'un Kongre Başkanlığına önemli bir farkla seçilmesi, partinin ikili karakterine son verme zorunluluğunu CHP içinde anlayanların bir hayli kalabalık olduğunu göstermektedir.

Ümit edilmelidir ki, daha uzun süre partinin başında kalamıyacak olan CHP lideri, anlamsız uzlaşmalarla vakit kaybetmek yerine, bu kaçınılmaz tercihin bir an önce gerçekleştirilmesi yolunda büyük ağırlığını kullansın. Zira CHP'de bir İhsan Topaloğlu ile bir Çelikbaş'ın «barış içinde bir arada yaşama»sı ve bunun normal karşılanması artık mümkün değildir.

Doğan Avcioğlu

TÜRK SİGORTACILIĞINDA AMERİKAN OYUNLARI

Atatürk'ün ilk plânda millileştirmeyi denediği iki alan bankacılık ve sigortacılıktı. Atatürk, İş Bankasını bu amaçla kurmuştur. İş Bankasının, Atatürk'ün direktifi ile ilk yaptığı işlerden biri de millî sigorta şirketlerinin kurulması olmuştur. Cumhuriyetten önce, sigorta primlerinin «helâl» olmadığı yolunda din adamlarından bir fetva alan yabancı şirketler, sigorta sektörünü tekellerinde tutmayı başarmışlardır. Ama Cumhuriyetin ilânından hemen sonra, İş Bankasının ortaklığı ile Millî Reasürans ve yerli sigorta şirketleri kurulmuştur. Millî Reasürans Kanunu gerekçesinde bu amaç, «devlete hiç bir fayda temin etmeksizin ahalî ve tüccarın cebinden çıkararak diyarı ecnebiyedeki kumpanya ve sermayedarların kasalarına gitmekte bulunan dövizleri içerde tutmak» şeklinde açıklanmıştır. Bu sayede, Türk sigortacılığında yabancı şirketlerin payı önemsiz hâle getirilmiştir. Ama Bülent Yazıcı gibi Amerikan hayranı yöneticiler elinde İş Bankası, Atatürkçü politikaya ihanet ederek, banka ve sigortacılık alanlarını Amerikan şirketlerine açmıştır. Sanayi alanında, yabancı sermayenin teşviki bir dereceye kadar anlaşılabilirse de, hayli gelişmiş bir banka ve sigorta sistemine sahip bir ülkenin bu alanlara yabancıları buyur etmesi, Atatürk'ün deyişi ile tam bir «gaflet, dalalet ve hatta hyanet» örneğidir. Bülent Yazıcı, bu işi yapmıştır. Amerikan — Türk Dış Ticaret Bankasından sonra, Bülent Yazıcı'nın çabaları ile TAM (Türk — Amerikan) Sigorta Şirketi kurulmuştur. Kendi yerli sigorta şirketleri olan İş Bankası, bu millî şirketler aleyhine, yabancıları Türkiye'ye getirmekte fayda görmektedir! İş Bankası Genel Müdürü Bülent Yazıcı o kadar fütursuzdur ki, İş Bankasının sigorta şirketlerini baltalayacak bu yabancı ortaklığın Yönetim Kurulu Başkanlığına kardeşi Bedii Yazıcı'yı rahatlıkla getirebilmektedir! Komprador cür'etinin bir şaheseri olan TAM Sigorta'nın Yönetim Kurulunda, Bülent Yazıcı'nın çabalarıyla, Vehbi Koç, Akbank Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dalli, Osmanlı Bankası Genel Müdürü Reşat Aksan, Necat Eczacıbaşı gibi ünlü kişiler yer almışlardır. Milyonluk bir reklâm kampanyasına girişen TAM Sigorta, hayat sigortası alanında Vehbi Koç, Eczacıbaşı ve Ahmet Dalli'nin resimlerini yayınlıyarak başarı sağlamayı denemiştir. Bu ünlü kişiler, yabancı bir sigorta şirketine ortaklık yapmanın yakışsızlığını anlamış olmaları ki, Hürriyet gazetesinde boy gösterdikten sonra, resimlerini reklâmlardan çıkartmışlardır! TAM Sigorta, en yitici ve aç gözlü Amerikan şirketlerinden American International Underwriters Association (A.I.U.)'un yavru kuruluşlarından American Home Assurance Co.'nin bir ortaklığıdır. A.I.U. nun Yönetim Kurulu Başkanı C. V. Star, Çin'deki faaliyetleriyle «Gangster iş adamı» sıfatını kazanmış ünlü bir Amerikalıdır. A.I.U. grubu, şimdiye kadar hangi ülkeye el atmışsa, orada millî kurumları zayıflayıp parçalamış ve sigorta piyasasının kaymadığını almıştır. Çin ve İspanya'da nâmi hâlâ anılan A.I.U., «kasırğa sermaye» niteliğini taşımaktadır. Bülent Ya-

zıcı, işte böyle bir «kasırğa» şirketi Türkiye'ye getirmiştir. TAM Sigortanın 1964'te sigorta mürakabe kuruluna verdiği kuruluş dilekçesi, daha o zaman sigorta ve iş çevrelerinde dehşet, heyecan ve şüphe uyandırmıştır. TAM Sigorta'nın ilk karışık işi, THY uçaklarını millî şirketleri atlatarak sigortalama teşebbüsü olmuştur. Bu yolsuzluk TBMM Karma Komisyonu Raporunda da yer almıştır. Hava Yolları, sigorta işini, 14 millî şirkete oyun oynayarak, TAM Sigorta'ya vermeyi denemiştir. Karma Komisyon Raporu, bu yolsuzluğu şöyle açıklamaktadır:

«Türk Hava Yollarına ait sigorta işlerinin ihalesinde, Güven Sigorta'nın dahil bulunduğu 14 millî şirket grubu ile, yabancı sermayenin de iştiraki bulunan bir şirket arasında muadil şartların kollanmadığı, 14 millî şirket tarafından verilen son fiyatlar da rakip firmaya duyurulduğu halde, rakip firmaya verilen nihai teklifin 14 millî şirkete duyurulmadan bu firma ile mukavele yapıldığı anlaşılmıştır. Bu ihale ile ilgili hususlar hakkında tahkikat açılması ve kamu iktisadî teşebbüslerinin sigorta işlerinde aracı kullanılmaları konusunda ilgili dairelere tamim yapılması gerekmektedir.»

THY gibi iktisadî devlet teşebbüslerini sigortalamak, doğrusu çok kârlı bir iştir. Bu teşebbüsler, lüzumsuz yere yüz milyonlarca lira sigorta primi ödemektedirler. TAM Sigorta, hemencecik bu alana el atmayı başarmıştır. Üstelik, İş Bankasının nüfuzu sayesinde özel sektör sigorta primlerini de toplayabilecektir. Bugün Türkiye'de en fazla sigorta primi ödeyen kişi Vehbi Koç'tur. Koç şirketlerinin yıllık sigorta primleri 1,5 milyon lirayı bulmaktadır. Bu paranın büyük kısmı Yapı ve Kredinin Doğan Sigorta kuruluşuna gitmektedir. Şimdi Vehbi Koç, TAM'ın Yönetim Kurulu üyesi olduğuna ve Bülent Yazıcı TAM'ı geliştirme çabasında bulunduğuna göre, Vehbi Koç gibi iş adamlarının sigorta primlerini millî şirketlerden bu yabancı şirkete akacağı aşîkârdır. İş Bankasının bir kuruluşu olan Anadolu Sigorta dururken, Amerikan - Türk Dış Ticaret Bankasının sigorta işlerini TAM sigorta yapmaktadır!.

Esasen Yazıcı Kardeşler TAM'ı «gangster iş adamı» diye ün kazandırmış Mr. Star ile birlikte, bir millî şirketi çökerterek kurmuşlardır. Güç durumundaki Türkiye Kredi Bankasının yönetimi İş Bankasına verilmiştir. Bankanın tasfiyesini telkin eden Bülent Yazıcı, Türkiye Kredi Bankasına bağlı Genel Sigortanın kadrosunu da TAM'a aktarmayı bilmiştir. Yazıcı Kardeşler'in küçüğü Bedii Yazıcı, Genel Sigortanın müdürü idi. TAM'ın şimdiki Genel Müdürü Ali Neyzi de, Bedii Yazıcıdan sonra Genel Sigortada müdürlük yapmıştı. Keza Genel Müdür Muavini Orhan Günay, Fen Müşaviri Şükrü Togör, İdare Müdürü Şadi Fındıklı, Hayat Müdürü Mösyö Zonetti ve pek çok serviş şefi Genel Sigorta'dan TAM Sigorta'ya aktarılmışlardır.

Şimdi 1 milyon liralık reklâm kampanyasına girişen TAM şirketi, hayat sigortası alanında bir oyun peşindedir. Hayat sigortası, Türkiye'de henüz pek gelişmiş bir alan değildir. Hâlen bu alanda toplanan yıllık prim 75

İŞ BANKASI GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT YAZICI
Millî sigortacılığa darbe...

milyon lira civarındadır. Ama İş Bankasına bağlı Anadolu Sigorta gibi şirketler, primlerini yabancı firmalara satmadan yurt içinde muhafaza ederek döviz tasarrufu yapmaktadırlar. Bu alan da Bülent Yazıcı, Bedii Yazıcı, Vehbi Koç, Nejat Eczacıbaşı ve Ahmet Dalli gibi isimlerin kudretine güvenerek bir çığır açmaya girişen TAM Sigorta, servetlerin hayat sigortası yoluyla dışarıya kaçmasına yol açacaktır. Hayat sigortası branşı, sigortacılık alanında 20 yıl süre ile primlerin biriktirildiği ve yatırımlarda kullanıldığı, ancak 20 yıl sonra ödeme devresinin açıldığı kârlı bir iştir. Bugünkü sigorta mevzuatına göre, hayat sigortası primleri dışarı satıldık tan 20 yıl sonra yurda kısmen dönecektir. Bu arada mutad üzere devalüasyonlar da olursa —ki mutlaka olmaktadır— 20 yıl önce alınan beher dolar kar-

şılığında meselâ 30-40 santim ödenecektir. Aradaki fark, A.I.U.'nun cebine gidecektir.

İşte Yazıcı Kardeşler sayesinde, İş Bankası, kendi yerli sigorta kuruluşları da dahil bütün millî şirketlere «kasırğa iş adamı» Mr. Star'ın kumpanyası lehine, feci bir darbe indirme yolundadır. TAM, millî sigortacılığı yıkacak kudret ve nüfuz sahibidir. Millî şirketler, bugünkü uyusuk tutumlarını bırakıp, İspanya ve Çin sigortacılığını mahveden Amerikan şirketine karşı açık mücadeleye girişmelidirler. Bu açık mücadele, onlara namuslu Türk basınının ve bir sürü milliyetçi parlamento üyesinin desteğini sağlayacaktır. Millî şirketler, Yazıcı Kardeşlerin TAM Sigorta oyunlarını Türk kamu oyuna teferruatıyla bildirmeyi millî görev bilmelidirler.

ECEVİT'İN ZAFERİ

Geride bıraktığımız Salı günü Büyük Sinemayı dolduran delegeler ve dinleyiciler, rulet masası başındaymışlar gibi, başkanlık seçimi oylarının tasnifini saatlerce heyecanla izlediler. Oy pusularını taşıyan zarflar teker teker açılıyor, Tasnif heyetinden bir kişi isimleri okuyordu. Uzunca süre Aksoy, 10-15 farkla önde gitti, ortalara doğru Atalay bastırıldı ve 20 oy kadar ileri geçti. Ecevit ekibi kazanırsa, mallarını mülklerini kaybedecekler gibi bir telâş içinde olan CHP'nin tutucular kanadı, alkışlar içinde Atalayın başarısını kutlamaya hazırlandılar. Fakat sonlara doğru, Aksoy, fena halde bastırıldı ve arayı 74 oy açarak Başkanlık seçimini kazandı.

74 oy fark, hayli önemlidir. Zira Aksoy'a karşı Gülekçiler, 76'lar ve oportünist devlet adamları deposu ittifak halindediler. Mallarını, mülklerini koruma endişesindeki bilinçliydiler. Prof. Aksoy ise, sosyalist olduğunu defalarca açıklamış, tâviz tanımaz bir ilericiydi. AP müteahhitlerinin basını ondan «Kızıl Danton» diye söz ediyorlardı! Prof. Aksoy, daha bir iki gün önce Kadın kolları kurultayında, Ecevit ekibini komünistlikle suçlayan Ferit Melen'e şid-

detle çatmış ve kaypak davranışlı Prof. Feyzioğlu'nun «yağlı güreş tuttuğunu» söylemişti. Prof. Aksoy, pilitikacı deymi ile, «ortadaki» oyları ürkütebilecek «sivri» bir adaydı. Üstelik, İsmet Paşanın Atalayın başkanlığına daha yakın olduğu anlaşılmıştı. Buna rağmen Aksoy, 74 oy farkla seçimi kazandı. Salı günü, «Dağ başını duman almış, Yürüyelim arkadaşlar» sesleri çınlattı. Bu, partide kökten bir kadro değişikliği ve tam bir yenileşme isteğinin büyük güç kazandığının delilidir. Nitekim Başkan vekilliklerinin de çok genç yaşta bulunan Erol Ünal ve Talât Or-

hon kazanmışlardır. Ecevit de henüz kırk yaşındadır. Eğer Ecevitçiler, ilerici görüşlü, fakat sağcı politikacıların aşağılık kulis oyunlarına ve tertiplerine kurban olmazlarsa, parti meclisi seçimlerinde çoğunluğu kazanabilecekler ve Bülent Ecevit'i Genel Sekreterliğe getirebileceklerdir. Ecevit, Türkiye'de son yıllarda başlayan sosyal muhtevalı milliyetçi uyanışın genç liderlerinden biridir. 1957 yılında Ankara Milletvekili seçilerek 31 yaşında başlayan politik hayatı sırasında, daima doğruluk, dürüstlük ve medenî cesaret örneği vermiştir. Çalışma Bakanlığı sırasında büyük sosyal kanunları, ısrarlı bir çabayla, muhafazakâr bir parlâmentodan geçirmeyi başarmıştır. Ecevit, aynı zamanda milliyetçi ekonomik bağımsızlık akımının en ön saflarındaki temsilcilerinden biridir. Konuşmalarında devamlı şekilde bugünkü bağımlı durumumuzu dile getirmiş ve bundan kurtuluş çarelerini aramıştır. Ecevit'in Genel Sekreterliği gerçekleşirse, antiemperyalist mücadelenin büyük bir güç kazanacağı muhakkaktır.

SAMİMİYETSİZ POLİTİKACININ HEZİMETİ

Genç Ecevitin birdenbire C.H.P. nin ümidi olarak belirmesi ve parti teşkilâtında büyük bir ilgi ile karşılanması, Feyzioğlunun temsil ettiği zihniyetin hezimetidir. On sekizinci Kurul-

PROF. MUAMMER AKSOY
Tâviz tanımaz ilerici

tay, sayısız meziyetlerine rağmen, şimdiye kadar CHP'nin «as koz» u sayılan Feyzioğlunun liderlik yarışında sınıfta kaldığını ilân etmektedir.

Feyzioğlu, 1963 ve 1964 yıllarında ilerici akımlar büyük bir güç kazanınca, kendisinin de «toplumcu» olduğunu ilân etmiştir. Hatta «toplumculuk» un sosyalizm anlamına geldiğini, fakat sosyalizm yerine «toplumculuk» demenin daha isabetli olacağını ileri sürmüştür. Ama ilerici Feyzioğlu, 1964 yılında «reform» hükûmeti kurulurken, AP ile koalisyon yapmak gerektiği tezini savunmuştur. Feyzioğlu, AP ile dahî reformculuk yapılabileceğini mümkün görmekteydi.

1965 seçimleri büyük hezimetinden sonra, Feyzioğlu, solculuğun iyi bir yatırım olmadığı sonucuna varmıştır. Parti teşkilâtı son gidişe karşı büyük tepki göstermiştir. Üstelik nüfuz alanı içinde bulunduğumuz Amerika, solculuğa kötü gözle bakmaktadır. Gelecekte İnönü'nün yerini, ancak sağ tatmin eden bir lider alabilir diye düşünmüştür. Bu sebeple, Feyzioğlu, orta

«ORTANIN SOLU» NUN LİDERİ BÜLENT ECEVİT
Emin adımlarla ilerliyor...

niz. Renksiz kişileri ve idareî maslahatçıları değil. Bizler, CHP'nin oylarını yüzde 29'a indirdik. Komuta heyeti olarak hepimiz suçluyuz. Bir kimseyi profesördür diye seçmeyin. Bu sözlerden sakın (ben hariç) anlamı çıkmasın. Hepimizi tasfiye ederseniz, bu neticeyi doğuran oylarınızı başıma kor, operim».

Bu samimi sözler, geniş tezahürata yol açtı. Turan Güneş'i alkışlayanlar, salona tam hâkim olan Ecevit grubundan ibaret değildi. Ecevit grubunun salon hâkimiyetini gösteren bir örnek olarak şu olay dikkati çekti:

Delegelerden Muzaffer Ekinöglü «Paşa, komünistleri partiden at» diye bağırınca, Başkanvekili Talât Orhon, delegeyi taziye çağırdı. Talihsiz delege önce tevile çalıştı ve «Komünist varsa...» demek istediğini söyledi. Başkan sıkıştırınca da özür dilemek zorunda kaldı. Bu talihsiz delegeye karşı o derece sert bir tepki gösterildi ki, heyecanlı dinleyiciler bir linç olayına şahit olmaktan korktular.

ECEVİT GRUBUNUN AĞIRLIĞI

Kurultayda Ecevitçilerin ağırlığı o kadar açıktır ki, geçen hafta «bir sol hizip» diye Ecevitçileri küçümseyen Akis dergisi, son sayısında Ecevit'i göklere çıkarmakta ve Fevziöglü'nu artık «oportünizmin şampiyonu» diye takdim etmektedir! Akis'e göre artık, «Fevziöglü'nün fikir adamı olabileceği şüphesini taşıyanlar haklı çıkmış»tır!..

Ecevit'in ağırlığı, İnönü tarafından da kabul edilmiş benzerdir. Paşa, İbrahim Öktem ile birlikte Ecevit'i çağırması ve listelerine Aksal, Erim, Satır ve Fevziöglü'nün de dahil edilmesini istemiştir.

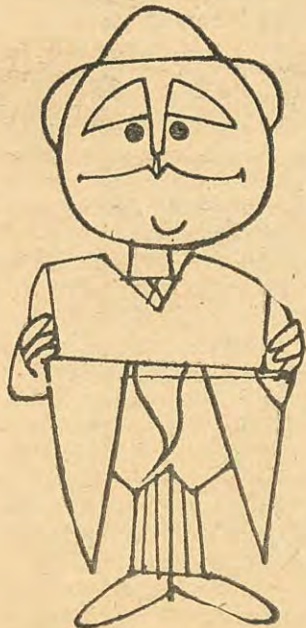
YÖN baskıya girerken, Ecevit, Kurultay kürsüsünden konuşmasını yapmaktaydı. Ecevit taraftarlarının, listelerindeki isimlere disiplinli şekilde oy vermeleri sağlanırsa Parti Meclisinde Ecevitçilerin çoğunluk sağla-

yacakları şimdiden anlaşılmalıdır. O kadar ki Fevziöglü'nün bir seçim «kaza»sına uğraması ihtimaline karşı, Paşa, Ecevitçilere ricacı olmaktadır! Eski günlerin yıldızı Fevziöglü, bu duruma düşmüştür...

DEMİREL'İN YAZILMAYAN SÖZLERİ

Batıya satmadığımız, depolarda çürüten malları ancak Sovyetlere satabileceğimizi söyleyerek önemli bir gaf yapan Başbakan Demirel, basın toplan-

tısında, gazetelerimizde yer almayan bazı ilgi çekici açıklamalar da yaptı: Sovyetler Birliğinin Türkiyede kuracağı tesisler hakkında, bu işi küçümseyen bir dil kullandı. Kurulacak tesisleri «ticarî münasebetler artırma maksadıyla yapılacak çalışmalar çerçevesinde» değerlendirdi. «Milletlerarası ticarî münasebetlerde câri genel prensibin söz konusu» olduğunu söyledi. Ama «mu tabık kalınan veya tamamen vazgeçilen projeler var mıdır» sorusunu cevaplandırmaktan kaçındı. Bildiğimiz kadarı ile, Sovyetler Birliğine rafineri kurdurma fikrine, Anglosakson şirketleri gibi, Demirel de kesinlikle karşıdır.

Yabancı sermaye konusunda Demirel, idarî güçlüklerin ve gecikmelerin kaldırılacağını, bürokrasinin tutumunu hükümet görüşüne uydurulacağını açıkladı: «Bugüne kadar yabancı sermayeyi teşvik kanununun tatbikatında görülen aksaklıklar ve gecikmeler, hükümet olarak bizim anlayışımıza uymayan, daha önceki tutumun bir neticesidir. Bunların düzeltilmesi ve yabancı sermayeyi teşvik komitesinin kararlarının hükümet görüşüne intibakı ve sür'ati sağlayacak tedbirler alınmıştır».

Demirel, karma ekonomi görüşünü de şöyle açıkladı:

«Biz memleket ekonomisinde özel sektör ile kamu sektörünü birbirinin karşısında değil, birbirini tamamlayacak şekilde yan yana yer alan iki kuvvet olarak mütalâa etmekteyiz. Özel sektörün yapıcı telkin ve tekliflerini hükümet olarak daima anlayışla karşılamakta olduğumuz gibi, belirli zamanlarda bu maksadı sağlayıcı müşterek toplantılarla da bu danışma temasını işbirliği seviyesine çıkarmış bulunuyoruz».

Gelecek hafta üzerinde duracağımız vergi reformu çalışmalarının da uzun uzun açıklayan Demirel, petrol boru hattı konusunda endişe verici sözler söyledi. Ordudan gelen baskılara rağmen, Turgut Güler'in boru hattının «millet» e devrinin savunutlünü savundu. TPAO'nun Hukuk müşaviri Doç. Hayri Domaniç de «kendisini TPAO'yu değil de sermaye piyasasını geliştirmekle görevli» sayan bir davranışla ve komiklik derecesinde çürük delillerle boru hattının «millet» e devrinin savunutlünü savundu. TPAO'yu sabote etmek amacını güden bu fütursuz teşebbüsü engellemezlerse, AP iktidarının cür'eti müthiş bir artış gösterecektir.

TRT'nin durumu

TRT Yönetim Kurulu Başkanı Prof. İsmet Girilti ile nüfuzlu üye Hıfzı Timur'un çabalarıyla TRT'nin gitgide AP iktidarını tatmin edecek bir havaya büründüğünü evvelce yazmıştık. Vietnam sorunu, Türk kamu oyununa artık Amerikanın hazırladığı bantlarla duyurulmaya başlanmıştır. AP ve özellikle Demirel haberleri radyoda, haksız ölçüde geniş yer verilmektedir. O kadar ki, Radyoyu ısrarla komünistlikle suçlayan Tekin erer dahi TRT'den hoşnutluğunu açıklamıştır. Tekin Erer'in yazısı, TRT'nin son durumunu iyi gösteren bir belgedir:

«Türkiye Radyo Televizyon Kurumundaki, kısaca T.R.T.'deki değişiklikleri, bilmem farkediyor musunuz? 10 Ekim Seçimlerinden evvel ve daha birkaç ay öncesine kadar yüzdeyüz C.H.P. organı ve T.I.P. hayranı olarak neşriyat yapan Türkiye Devlet Radyoları, yavaş yavaş tarafsız bir yayıma doğru meyiletmektedirler. Bundan radyo

Doktorlarımız ve ilaç ticareti

Madiko - Sosyal Sağlık Dergisi, doktorlarımızın büyük kısmının ilaç firmalarıyla ortaklıklar kurduğunu yazmaktadır. Dergiye göre, 1961'de bu yola giden bir tek firma varken, firma sayısı şimdi sekize yükselmiştir! Sosyal Sigorta hekimlerinin yüzde 80'i, Üniversite öğretim üyelerinin büyük kısmı, Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi ve Tabip Odaları temsilcileri, bu sağlık sömürücülüğüne karışmışlardır! Derginin iddiası şu dur: «Deontolojinin savunuculuğunu yapan işverenler, çeşitli nedenlerle sonunda ne yazık ki bugün kurtuluşu, 1961 yılında şiddetle savundukları deontolojiyi yıkmakta bulunmuşlar ve Türk hekimini, hekimlik mesleği içinde ilaç ortaklığı içine sokmakta tereddüt etmemişlerdir. 1961 yılında yaptığımız mücadele tek bir firmaya karşı idi. Halbuki bugün mücadele edilecek firmaların sayısı sekize yükselmiştir. İşin en hüznü tarafı şu idi ki, bugün deontolojiye aykırı çarkın dişileri arasına maalesef Sosyal Sigortalar Kurumu hekimlerinin yüzde 80'i, Üniversite öğretim üyelerinin büyük bir kısmı, özel ve resmi tıbbat temsilcilerinin büyük bir çoğunluğu da kapılmışlardır. Hatta Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi ile yurdumuzun çeşitli bölgelerinde bulunan Tabip Odaları temsilcileri de bu çarkın dişileri arasında bulunuyorlardı».

Bu iddialara bakalım doktorlarımız ne diyecekler, cevaplarını bekliyoruz.

dinleyicisi vatandaşlar olarak memnuniyet duyuyoruz.

Birkaç ay öncesine kadar yalnız muhalefet hesabına çalışan, iktidar partisine ait haberleri pek kasıtlı olarak aksettiren, iktidar hatiplerinin sözlerini nakledeken bunların içinden en donuk cümleleri seçerek yayımlayan T.R.T. İdaresi, şimdi bu huyundan oldukça vaz geçmiş bulunuyor. Neşriyatta yüzde 40 nisbetinde bir düzleme mevcuttur: Bu düzelmeyi hayra alâmet sayıyor ve düzelmeyi yüzde yüze varacağı günleri bekliyoruz.»

TİP Kongreleri

Büyük Kongre dolayısıyla TİP il kongreleri hızlanmış bu-

lunuyor. M. Ali Aybar, Çetin Altan ve Behice Boran partinin Doğu illeri kongrelerinde bulunurken Sadun Aren de İzmir'de konuşmuştur. Yumuşak bir konuşma yapan Prof. Aren, «DP idarecileri de onlardan sonra gelenler de vatan haini değildir. İyi niyetli insanlardır. Yalnız tuttıkları yol, takip ettikleri politikalar hatalıdır» demiş ve TİP dışındaki partiler arasında bir fark olmadığı görüşü üzerinde durmuştur. Prof. Aren'in sözleri şöyledir:

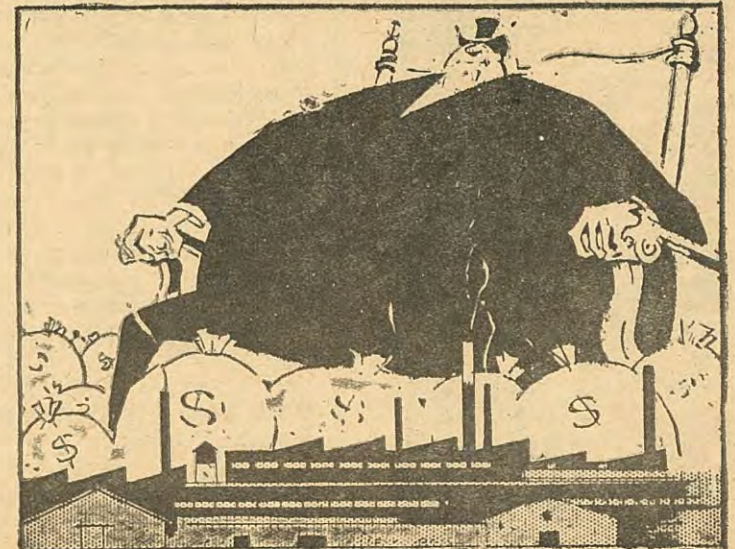
«Memleketimizde bugün büyük bir uyanış vardır. Ancak bunca çabalara rağmen Türkiye geri kalmışlıktan, gelir farklılıklarından ve sosyal adaletsizlikten kurtulamamıştır. Bunda yillardan beri Türkiyeyi idare edenlerin suçu yoktur. Bu insanlar ne vatan hainidirler, ne de akılsızlardır. Sâdece tuttıkları yol yanlıştır. Şimdiye kadar neden yanlış yolda gittiler? Çünkü, çıkarları toplumun çıkarları ile aynı olmayan parti ve zümrelerin temsilcileri oldular. Bu tutum da memlekete büyük zararlar verdi».

Hep aynı yoldan gidildiği içindir ki, halk, politikadan bıkmıştır. Oy kullanmak fuzulî hâle gelmiştir. Çünkü atılan oylarla sâdece ekipler değişmekte, oy atanın durumu değişmemektedir.»

Diyarbakır'da konuşan Behice Boran da din istismarı konusunu üzerinde durmuş, CHP'nin çok partili döneme girildiği yıllarda dini istismar etmekten kaçınmadığını ileri sürmüştür. Boran, AP'nin de kasıtlı olarak din ve mezhep kavgaları çıkardığını, emekçi halkın dikkatini temel sorunlardan çekmek için bu yola başvurduğunu söylemiştir.

Haftanın başında Nizip İlçe Kongresinde konuşan Aybar da Doğu ve mahrumiyet bölgesi deyimini üzerinde durarak, Doğu'nun yanlış çözümlere kapılmasının tehlikelerini ihlas etti ve Doğu'nun kurtuluşunun sosyalizmde olduğunu hatırlattı:

«Sosyalizm, Doğu meselesini de çözecektir. Doğulu vatandaş sömürülmemekten ve horlanmaktan ancak sosyalist Türkiyede kurtulacaktır. Bunun böyle bilmesi ve bu bilinçle hareket edilmesi Türkiyenin bir bütün olarak çağdaş uygarlığa ulaşması için başta gelen şartlardan biridir.»

raber ya da ekonomik devrim arkası olarak gelen bir düzen buhranının, bir devlet buhranının yer almakta olduğu. Şu halde, Batı'daki devlet veya düzen buhranı ile Doğu'daki düzen buhranını karşılaştırılmalı.

DOĞU ÜLKELERİNİN DEVLET BUHRANI
Onyedinci yüzyıldan itibaren, gelecekteki Doğu veya Asya sistemlerinden söz etmenin imkanı yoktur. Bu biçim devletler şimdiye kadar birbirini arkasından gelmişler; fakat biri ötekini bir tekrarı, birçok usullerde kopyası olmuştur.

Çoktan beri kaydetmem gerekirken buraya bıraktığım bir noktayı şimdi ele almak gerekiyor. Avrupa dışı ülkelerde görülen devlet tipi sadece bu tip değildir. Nitekim Batı'da da Asya tipine yaklaşan şekiller zaman zaman çıkarmıştır; bundan başka Batı ortadoğusunda da Doğu'da despotizm imparatorluklarının yaptığını yapmıştır; ancak, zaman zaman dünyevi kudret monopolisinin de elde etmeye pek yaklaştığı zamanlar müstesna, sadece «Ruhani Despotizm» şekli diyeceğim tarz teokratik şekle münhasır kalmıştır. Asya'da da Batı feodalizmine yaklaşan şekiller görülmüştür. Çin'de Çü dinastisi zamanı feodal bir rejim zamanı olarak gözükmüyor; Japonya'da sürekli hâkim eğilim de o olmuştur. Asya Batı'sında da bizim eski tarihçilerin «Tavaif-i Mülük» dedikleri zamanlarda feodal idareler görülmüştür. Hatta, Ahî'lerde görüldüğü gibi şehir cumhuriyetleri şekilleri bile vardır. Ancak Doğu'da hâkim eğilim ve en sürekli olan düzen şekli Padişah imparatorluğu şeklindedir.

Eskilerin birbiri ardından gelenleri rejim bakımından az çok birbirinin tekrarı olmasına karşılık, şimdiki bozulmuş ötekiler gibi değildir. Bu aşama ile bu devlet şekli artık kesin olarak tarihe karışmıştır. Bunların bulunduğu ülkelerin toplumlari, bundan sonra, yeni dünyanın şartlarına uymanın ve Batı'daki devlet şeklinin bir türlü aynı olmayan şekiller meydana getirmenin çabası içine girmişlerdir. (Wittfogel Sovyet rejiminin Doğu Despotizm'lerinin bir tekrarıdır başka bir şey olmadığını iddia ediyorsa da bu, kedilerin bile güleceği bir fikirdir. Batı'da rağbet kazanmış her yazarın her dedikinin ciddiye alınmamasının bundan güzel örneği olamaz. Yeni Çin rejimi için de buna benzer iddialar yapılmaktadır. Nâsirî de Firavunlara benzetilirdi. Mustafa Kemalî de Cengiz Han'a benzetilirdi).

GÖVDESİZ BAŞLAR, BAŞSİZ GÖVDELER.

Yeni durumun özelliğini, Doğu toplum şeklini bir benzetme yolu ile tanımladığımız anlaşıyor. Bu sistemlerin sosyopolitik yapısı bugün fezağa fırlatılan roketlere benzer. Bunlar fırlatıldıktan bir süre sonra başlık kısmı gövdeden ayrılır. Başlık kısmı serseriye dolaşır veya düşer, fakat gövde kısmı istenilen yörege oturur ve dönmesine başlar. Bu sistemler de buna benzer bir gövde ve bir başlık kısmından yapılmıştır. Yeni dünya ekonomisinin yarattığı enerjinin hızı ile yerinden oynayan bu sistemlerde başlık gövdeden koptu ve tarih fezasında gövdeden ayrı serseriye bir seyre başladı. Yeni dünya ekonomisi için önemli olan gövdedir ve başlığın ondan ayrılması şarttır. Asya toplumlarında genel olarak devlet, sınıflardan kopmuş bir yöneticiler başlığıdır. Onların yöneticiliğini toplumsal sınıfların çıkarları tayin etmez. Tersine, toplumsal sınıfların durumunu yönetici kadronun mali, siyasi, askeri mülahazaları tayin eder. Yani, devlet yönetimi Reaya ve Esnaf seviyesi üstündeki bir seviyede cereyan eder.

Gövdesinden kopan bu devletler yalnız ekonomik değil, politik yönlerini de kaybettiler. Gövdeyi teşkil eden toplumlar, Marx'ın gösterdiği gibi, bu geleneksel sistemde kendi yaşamlarının şartlarını içinde saklayan kendine yeterli birimler olduklarından uzun süre başlıktan kopuk halde oluşlarının farkında bile değillerdi. Fakat, bu sistemlerde başlığın gövde için oynamakta olduğu ve Marx ile Engels'in «sosyal fonksiyonlar» dediği işler şimdi yüzüstü kalmıştır. Bu, bu toplumcu karmakçılıkça artan bir köstekleşme ve ekonomik sefalet içine düşmesi sonucunu yarattı. Devlet ve siyaset buhranları o zaman asker ve bürokratlarla ulema arasında yıllardan beri oynanan kanlı bir oyun olmaktan, eski düzenin herbirinin kendi açısına göre, yerine getirilmesi çabası olmaktan çıktı.

DEVLET BUHRANININ ÜÇ ÇÖZÜM ŞEKLİ

Onsekizinci yüzyıldan itibaren siyasi buhranın yarattığı siyasi şekillere karşılık Doğuda başlıca üç şekil ve yön görürüz:

1) Birincisi, bu duruma gelmiş toplumlar için sömürgeciliğin sağladığı çözümdür. Yani, bu gövdeden kopan ve ekonomik fonksiyonlarını, politik yürümesini kaybeden başlıkların tarih fezasında imha edilme şekli. Endonezya, Cezayir örneği. Bu imha işi doğrudan doğruya istila ve fetihle başarılır, ülkenin tarihte siyasi varlığını yoketmekle sonuçlanır. (Bazan eskiden kalma müesseseler ve şahsiyetler alı konursa da bu süs içindir. Tıpkı bizde Yeniçerilik kalktığı halde İngiliz sefaletinin bu süs merakı yüzünden Kavas şeklinde bir nevi İngiliz yeniceverliği devam ettirmesi gibi.)

2) İkinci şekil dolaylı sömürgeleştirme çözümdür. En klâsik örneği Hindistan. Burada İngiliz ticareti, East India Company ile 1600'de berahatli tekel kumpanyası olarak Kraliçe Elizabeth tarafından fermanlanmıştır (yani bu şirket dışında Doğu ile ticaret yapanlar korsan ve hırsız sayılır, devletçe müsadereye ve cezaya çarptırılır). İngiliz hükümlerinin bir damlasının böylece Hint topraklarına akmasından sonra geçen 258 yıl içinde bir yanda Moğol devleti mum gibi erirken bu şirket valisi, komutanları, ordusu, memurları, hatta müftü ve kadılarıyla tam kadrolu bir devlet haline geldi. Moğol imparatorluğu sadece Delhi sarayının surları içine daraldıktan sonra meydana gelen bu büyüme sonucunda «Mutiny», bu son Moğol kalıntısını da 1858'de yoketmeye vesile oldu. Bu sürede birçok derebeyi «hükümdar»lıkları doğdu. İngilizler son Moğol hükümdarını kolundan tutup Birmanya'da bir yere sürdüler. 1858'de East India Company yetkilerini ve her şeyini İngiliz devletine devrederek Kraliçe Victoria bu topraklar üstündeki bütün derebeylerin imparatoriçesi oldu. Moğol imparatorluğunun kötü ve bozuk bir taklidi kuruldu.

3) Üçüncü çözüm şekli Türkiye gibi olan ülkelerde görülen şekildir. Bu ülkeler şu nedenlerden ötürü yerli devletsiz kalmadı: a) bazılarının kapitalizm gelişmesinde çok önemli ekonomik değerleri olmaması, b) bazıları üzerinde Batı devletleri arasında çok şiddetli rekabetler olması, c) bazıları üzerine Batı etkilerinin daha önceden başlamış olması ile Batı politik görüşlerinin okumuşlar arasında erkenden yer alması, d) bazılarında reform teşebbüsüne girişen hükümdar ve idareci bulunması, e) bazılarında diplomasi yolu ile reformları Batı baskılarına uydurulan idare etmesi.

Osmanlı devleti bu şartların bir çoğunu yerine getiren bir örnektir. Gayet tipik bir Doğu şekli olan Osmanlı hükümlerinin sonunun Moğol hükümlerinin sonu gibi olmaması, sanımcı, onu bu âkibetten kurtaran, geleneksel sistemde uygulanan ve emperyalizma öncesi aşamada da uygulanmaya devam edilen iki şey, yani kapitülasyonlarla miri toprak sistemi olmuştur. Bunların ikisi de Osmanlı toplumunda kapitalizmin gelişmesinin en önemli iki engeli olduğu halde, Moğol devletinin âkibetinden kurtulmak pahasına, ikisi de devam etti. Kapitülasyonların ulusal ekonomi üzerine yıkıcı etkileri 1740 kapitülasyonlarından sonra başlamıştır. Önce, Avrupa'lı tüccarlar ve onların tayin ettiği «elçiler» (bunlar bugünkü anlamda devlet sefiri değil, tüccar kumpanyaların tayin edip kendi devletlerinin onaylamasından sonra maazlarını bu kumpanyalardan alan mümessillerdi) yazı ve raporlarında durmadan kapitülasyonların zulmünden, yarattığı engellerden söz ederler. Tek yanlı olarak verilen bu ticaret ve ikamet imtiyazları Batılı tüccar, yerli tüccar gibi devletin kontrolü altına sokuyordu. Bu yüzden, bunlar için Osmanlı ülkeleri Hindistan, Endonezya gibi yerler kadar cazibeli ve kârlı oluyordu.

Devletin toprak mülkiyeti sistemi de yabancı kumpanya veya kişilerin toprak sahibi olmalarına elverişli değildi. Halbuki Hindistan'da ve ona benzer yerlerde bunlar arazi alıp yerleşebildiler. Hindistan'da bugünkü Kalküta, Bombay gibi büyük şehirler yabancı kumpanyaların satın aldığı topraklar üzerine kurularak büyümüşlerdir. Böylece, bu yerlerde toprağa dayalı bir devlet olmaya yüz tuttular. Başka yerlerde de Portekizliler veya Fransızlar sahil bölgesinin bir kenarına yerleşerek etrafını kale ile çevirirler, koyduk-

ları toprakla savunurlar, yani yabancı bir ülkenin bir noktasında kendi hükümlerini kurarlardı.

Osmanlı ülkelerinde bu olmadı. Orada yabancıların elde ettikleri imtiyazlar toprak temelinden mahrum kaldı. Yabancı tüccarlar ticaret merkezlerine ve oralarda çok kere hanlara sıkıştırılmış kaldılar. Halep'te ticaret yapan İngiliz tüccarları, memleketlerine yazdıkları mektuplarda kriket oynamak üzere şehir dışına çıkmak için bile izin almak zorunda olmalarından yakınırılar. Yeniceveriler de bunların enselerinden ayrılmıyormuş. Böyle ticaret olur mu? diyerek sert bir dille Türklerin zulmünden şikâyet ederler. Bununla beraber, Türklerin kafası kızsarsa bu kadarını da elimizden alırlar korkusu ile kapitülasyonlara sınıksız yapışarlardı. Fransız sefiri Marquis du Bonnac, Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşanın ölümünü büyük bir sevinçle haber verir; çünkü bu sadrazam kapitülasyonların büyük bir düşmanı imiş ve bunları kaldırması ciddi olarak aklına koymuş. Marquis, tehlike geçti diye müjdeyi veriyor.

Avrupalılar, toprak sisteminin değişmesi ve yabancılar toprak satılmasını sağlamak için yüzyıllar boyu yaptıkları baskıları Tanzimatta büsbütün arttırdılar; ülke ekonomisinin gelişmemesinin başlıca engelinin toprak sistemi olduğunu Osmanlı devlet adamlarına anlattılar. Fakat, bu baskıların etkisi altında hazırlanan 1857 Arazî Kanunu, gene de mirî arazi sistemini (daha karışık şekle sokmakla beraber) kaldırmadı. Tanzimat uyduların bile yapmadığı bu işi, şimdiki uydularımız, bugün yarı yapmak üzere bulunuyorlar. Tanzimat paşaları hayli lüzumsuzlaşan bir imparatorluğun topraklarını yabancılar kaptırmamaya çalışarlardı; şimdiki ise bir avuçluk ülkenin topraklarına karşı aynı titizliği göstermek eğiliminde değildir.

Hülâsa: Yukarıda yazdığımız şekillerin birincisinde Batı etkisi geleneksel yapıyı tasfiye ederek yerine doğrudan doğruya kapitalist sistemi getiriyor. Yerli halk kendine dayalı, kapalı köy toplulukları olmaktan çıkıyor, fakat köylü yabancılar ait olan kapitalist tarım işletmelerinde ırgat haline geliyor. Kendi ülkesinin topraklarının yabancı oluyorsa, Endonezya'da, Cezayirde gördüğümüz şekil.

İkincide, Avrupalı bir imparatorluğun idaresi altında, Lacoste'un sözünü ettiği, fakat geleneksel sistemin aristokrasiden olmayan işbirlikçi eşraf derebeyliği hâkim oluyor. Hindistan'da olduğu gibi.

Üçüncüde, geleneksel sistem aşına yok oluyor; ülke üzerine derebeyleri ile yabancı devletlerin yaptığı parçalamaya baskıları altında eski sistemin başkalaşmış unsurları olarak hükümdar, bürokrasi ve ordu üçününün (bunlar eski sistemdeki durumdan farklı olarak birbirinden hayli kopmuşlardır) hükümlerini altında devam ediyor. Modern bir devlet yapısı meydana getirmek çabaları ile bunların başlattığı reformlar, bir yandan derebeylerin, bir yandan Avrupa devletlerinin, bir yandan da hükümdar - bürokrat - asker üçlüsünün (yalnız birbirlerinden değil, halk kütlesinden de kopuk olmaları yüzünden) modern bir devletin nasıl bir devlet olacağını bilmemelerinin yarattığı başarısızlıklar serisi halinde devam ediyor.

Bu durumun en tipik ilk örneği Sevim III'ün islahatının âkıbetidir. Siyasi reformlar, konstitusyonel temellerini bulamadıkları gibi, kapitülasyonlar ve eski toprak rejimi sanayide ve tarımda kapitalist gelişmeye hiç imkân vermiyor. Bütün siyasi reform çabalarına rağmen, hiçbir ulusal ekonomik gelişme olmuyor. Görülen ekonomik gelişmeler ancak Batı kapitalizminin kendini bu ülkeye sokabildiği ölçüde oluyor, fakat bu da ulusal ekonomik gelişmeye karşı ilâve bir engel oluyor. Değişmelerin köylüye hiçbir etkisi olmadığından reform akım ve eylemlerinde ne onun bir rolü oluyor, hatta ne de bunlardan haberi. Bu işler ancak memur ve ordu devletçiliğinin vürütüldüğü kadar yürüyor.

Bu şekillerin hangisinden olursa olsun emperyalizmin zaferi, âdeti bir «hold-up» gibi, «eller yukarı, teslim» şeklinde olmamıştır. Süreci Lacoste'un gösterdiğinden çok daha girintili kıntılıdır; ne top tüfeke ne de bazı hainlerin içeriden ellerini uzatmasıyla olmuş bir şey değildir.

**GELECEK YAZI:
SÖMÜRGEÇİLİK
KARSISINDA DİN**

ÖNEMLİ KİŞİLERE POSTALANAN BROŞÜRLER...

Elimizde bir broşür var: «Komünist İhtilalleri ve Subaylar Kitabının solcular üzerinde yarattığı telâşın nedenleri» başlığını taşıyor. Yazarının adı Mustafa Ziver. Broşür 1966 yılında İzmir Anıl Matbaasında basılmış. Millî Emniyetle ilgili olduğu intibahı veren yazar. Orduya dağıtılan «Yalçın Metiner broşürü» nün savunmasını yapıyor ve tabiatıyla ilerici ve milliyetçi yazarlara iftiralar savurarak suç işliyor. Üzerinde fiyat yazılı olmayan broşür, önemli kişilere parasız postalanmış.

Bu arada Adalet gazetesi de, Yalçın Metiner'in «hangi parti ve hangi kişinin komünist olduğunu» hemencecik açığa çıkaran 14 maddesini yayınlıyor. Maddeler arasında komünistliğin teşhisi için şöyle ölçüler var:

— Nâzım Hikmeti ve eserlerini göklere çıkarmak,

— Mülk sahiplerine «hırsız», dindarlara «yobaz ve gerici», milliyetçilere «sermayedar uşağı» veya günümüze uyarak «Amerikan uşağı», demokratik devlet müessesilerine (AP, İktidarı kastedilse gerek) «satılmış politikacılar», sanayicilere de «emek düşmanları» gibi yalanlar, isnatlar ve iftiralar atmak,

— Dinin, açığa söyleyemediği halde öz düşmanı olan, zira gerek mensupları, gerek neşriyatı, gerekse basın organlarını da «Mehmet» isminin «Muhammed» ile ilgili olan «h» harfini atıp, onun yerine sâdece

maksatlı Amerikan düşmanlığı yapmak..

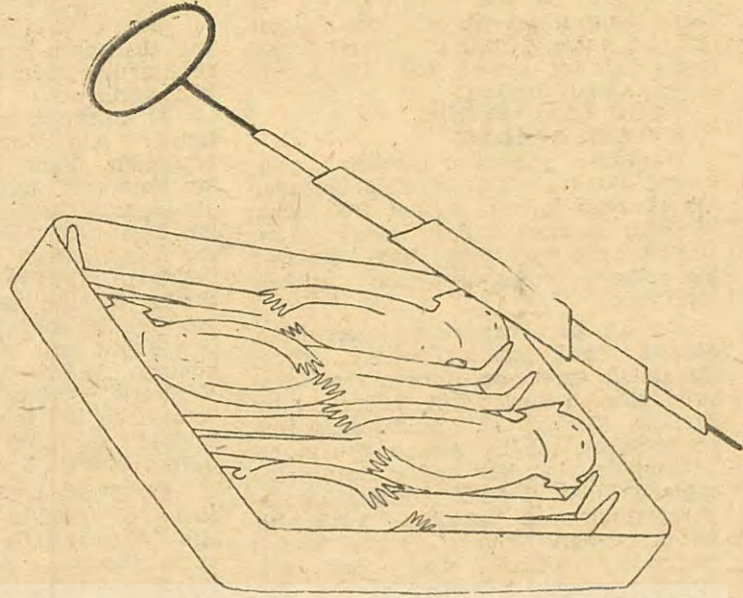
İşte bu ölçülere bakarak komünistleri hemen tanırsın diye, Yalçın Metiner'in broşürü orduya dağıtılmıştır. Muhtemelen yine aynı ellerle «kilit mevkilerde bulunanlara» iletilen Mustafa Ziver'in broşürü, Yalçın Metiner'in broşürünün savunmasını yapmaktadır.

Şimdi bu broşüre kısaca bir göz atalım: Mustafa Ziver'e göre, Yalçın Metiner'in 1965 yılında İstanbul Beyazıt Matbaasında basılan 100 kuruş fiyatlı broşürü son derece yararlıdır: «Böyle bir broşürün yalnız Türk Silâhlı Kuvvetlerine dağıtılması değil, tüm müesseselere dağıtılıp okutulması lâzımdır. Böyle bir broşür, komünizme karşı Türk aydınlarının moral gücünü hazırlayacak belgelerden biridir. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin şanlı mensuplarının suçlarını bilgilerle ayakta tutmak, ordu yöneticilerinin görevidir. Herhalde ordunun kendi teşkilâtı içinde tamimler yayınlaması, broşürlerin dağıtılması için solcu bir tahrikçiden müsaade ve emir almaya ihtiyacı yoktur. Eğer kendinde bu cür'eti gören bir uşağa ânında lâyük olduğu cevabı kanunlar veremiyorsa, bunun nedeni gerek ordunun demokratik ilkelere bağlılığı ve gerekse kanun yürütücülerinin maleset yavaş hareketleridir.»

Kompradorlar ve efendilerinin sözcülüğünü yapan broşürlerin dağıtılmasını, «Ordu mensuplarının suçlarını bilgilerle ayakta tutmak» sayan Mustafa Ziver, Yalçın Metiner'in 14 maddesini büyük bir ciddiyetle savunmaktadır. Meselâ «Mehmet» yerine «Memet» demek neden komünistlikmiş, biliyor musunuz? Mustafa Ziver açıklıyor: «Eğer Nâzım Hikmet Münnever'den olma oğluna Memet ismini koymasa idi, hangi komünistin aklına Mehmet'e Memet demek gelecekti.»

«Toprak ağalığı son bulsun» demek de komünistlikmiş! Batıda toprak ağalığını burjuvaları kaldırdığından habersiz yazar, ağalığı şöyle savunmaktadır: «Toprak ağalığı son bulmalıymış. Nerede bu toprak ağalığı? Ciddî olarak incelendi mi hiç? İncelenmedi, Toprak ağası dedikleri kimselerin, yıllık kazançları taş çatlasa elli bini geçmez. Ya Çetin Altan'ın kazancı? İlhami Soysal'ın karanlık gelirleri? İlhan Selçuk'un lüksü? Kaldı ki toprak ağalığını bir terim olarak ortaya atan ve kışkırtmalarına devamı öğütleyen gizli TKP'nin tüzüğüdür.»

Çetin Altan ve Mehmet Ali Aybar parlâmenter sistemi savunuyorlarmış, Türkiyede burjuva demokrasisi tam uygulanırsa, Türkiyede sosyalizm kendi liginden verleşir diyorlarmış. Broşürçüye göre, parlâmentoculuk da komünistliktir! Zira bu tutum, Komintern'in 1935'teki Yedinci Kongre kararlarına uygundur. Sovyetlerin «Barış için de birlikte yaşama» politikası da bunu gerektiriyormuş Avrupa komünist partileri de parlâmentoculuğa yönelmişlermiş.. YÖN ise Çin ihtilâlcisiymiş, ama Bizim Radyo ağzı ile konuşmaktaymış, 9 Haziran 1965 günü Bizim Radyo «Bu savaşa ancak güçlü bir cephe ile girişmek mümkündür. CHP. ye bugün bu açıdan yanaşmak ge-

rek» buyurmuş. 13 Ağustos 1965 tarihli YÖN de «YÖN, millî bağımsızlık davamızda İnönü'nün liderliğindeki bir C. H.P. nin önemli bir mevkii olduğu inancındadır» diye yazmış. 8 Haziran 1965'te Bizim Radyo, «Emperyalizme, feodalizme karşı, demokrasi ve reformlar uğrunda tek cephe fikrinin mitinglerde, yürüyüşlerde sardığı çevreler çok geniştir. Bunun içinde CHP'liler de var. TIP'liler de» diye konuşmuş. 12 Eylül 1965 tarihli YÖN, «Sosyalizmin bugün temel meselesi, antiempyalist ve antifeodal mücadeledir» yazmış. Böylece YÖN, hem Çinci, hem Moskova ci olmaktadır! Peki ya antiempyalist savaş veren Atatürk, «Toprak ağalığının kökünü kazıyacığım» diyen İnönü, onlar da mı Bizim Radyonun ağzı ile konuşmaktadır? Moskova hattını izlediği ileri sürülen TIP., Moskova CHP. ile işbirliği dediği halde, CHP'ye veryansın etmektedir. O halde TIP nerede direktif almaktadır? Bu saçma sapan iftiralar üzerinde daha fazla durmaya değmez. Broşürden söz edişimizin nedeni, sosyalist yazarlara ve politikacılara fütursuzca iftiralar ve hakaretler yağdırılmasıdır. Bu yazarlar ve politikacılar, Mustafa Ziver'i kulağından tutup Atalete teslim etmelidirler. SBF ve TRT'den başlayıp Akis ve Akbaba'ya kadar herkesi komünistlikle suçlayan Refik Korkut da Adalet önünde hesap vermeli. Bakınız ne yalanlar yazıyor Mustafa Ziver: İlhami Soysal için yazılanlar şu: «Bu kâzip şöhretli solcu ajitator, apartman katını bilhassa Milliyet gazetesi tarafından Sovyetlere gönderildikten sonra edinmiş, söylentilere göre de evinde kumar oynatarak kazandığı paralarla sosyalistlerin komprador sınıfına dahil olmuş idi.»

Ali Kemal müsveddesi, başka bir yerde Çetin Altan, İlhami Soysal ve İlhan Selçuk'u Ali Kemal ile mukayeseye cür'et ediyor: «Çetin Altan Türkiyenin kurtarılması için sömürgeciliğe karşı savaştan, emperyalizmle boğuşmaktan bahsediyor. Bir defa o sarhoş kafasına şu girsin ki Türkiye bir sömürge devleti değil, bağımsız bir ülkedir... Kendilerinin özlemi ise, Türkiyeyi bir Sovyet uydusu yapmaktadır. Ve ihanetlerinin yakın tarihte bir benzeri yoktur. Bir Ali Kemal, bir Rusofil Sadrazam Mahmut Nedim Paşa, Çetin Altanlardan, İlhami Soysallardan, İlhan Selçuklardan çok mâsum kişilerdi. Bununla birlikte bir Ali Kemal'in İzmit'te halkımızın tükürükleriyle boğulduğu unutulmamalıdır.»

Mehmet Ali Aybar hakkın-

da şu inciler sıralanmış: «Mehmet Ali Aybar da bir çeşit uyduluk demek olan bu fikirlerin öncülüğünü yapmakta, boyunun uzunluğuna ve kafasının mikroluğuna yaraşır bir saflıklı, son Amerikalıya varıncaya kadar hepsini Türkiyeden koğma savaşı verdiklerini ifade etmektedir. Sanki Amerika ile ittifak hâlinde olmak, NATO'ya bağlanmakla atom tehlikesine mâruzuz da, sureta bağımsız (!) olursak, Sovyet uydusu hâline gelirken atom tehlikesinden ken dimizi korumuş oluruz. İyi ama, yanımızda dost Rusya'yı, karşımıza düşman Amerikayı alırsak, Türkiye bir Sovyet üssü olursa —Allah göstermesin tabii— o zaman da atom tehlikesine mâruz kalmaz mıyız? Atom silâhı yalnız Sovyetlerde mi var? Amerika ile dostuz diye üçüncü bir dünya savaşında, Ruslar tepemizde atom bombası patlatır da, Sovyet uydusu olursak, Amerika, Polaris füzelerini, atom bombalarını, bizden korkar da toprağın altına mı gömer?»

TIP'in Amerikan kindarlığı ve aleyhtarlığı o kadar sıkı sıkıya Komünist Partisinin bildirisine sâdiktir ki, hemen hemen bütün resmî beyanlarında bu hususu belirtmeden edemez. Liderlerinin Amerika aleyhindeki bugünkü beyanları, yarın Sovyetlerin Amerikaya karşı bir politika değiştirmesi karşı-

sında, kendisini bağlayıcı niteliktedir. O zaman da hiç şüphesiz Komünist Partisi Aybar'ı dogmatik, harp tahrikçisi olarak suçlar ve TIP Genel Başkanlığından ayağını kaydırır.»

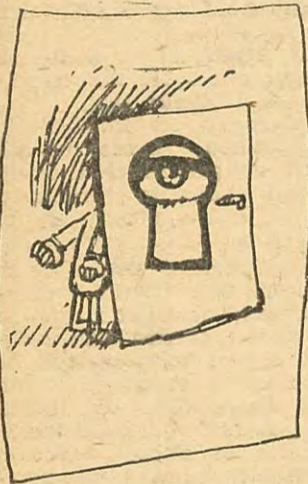
Broşürde ismi açıklanmayan bir Tabii Senatör için de şu iftiharlar yer almaktadır: «Bugün bir Tabii Senatör vardır ki, solcuların koruyucu melekliğini yapmaktadır; duyduğumuza göre o zaman (Deniz Harp Okulu öğrencileri ve Nâzım Hikmet olayı sırasında) bu kişi, Harp Okulundaki komünist hücrelerinin muhbirliğini yapmıştır.»

Broşür, ordunun sözcülüğüne özenen şu tahrikçi sözlerle son bulmaktadır: «Sakıncasız söyleyebiliriz ki, Türk Silâhlı Kuvvetlerini sanki yıpratmak isterce sine devamlı saldırılara girişen bir kimsenin (İlhami Soysal) önce Türk vatandaşı olduğundan şüphe gerekir... Dünyanın hiç bir yerinde, hiç bir memleketinde o ülkenin silâhlı kuvvetlerine bu derece seviyesiz hücumlar yapılmasına göz yumulmaz. Bize kalırsa, Türkiyede de bu yapılmazdı, yapılmazdı. Ancak 27 Mayıs'tan sonra sarılan Devlet otoritesinin tesisinde, hükümetin ve ilgililerin ekimser davranması, piyasayı adamlarla doldurmasına sebep olmuştur. Bize kalırsa, hemen hemen üçüncü bir dünya savaşının eşğine adım atıldığı bu günlerde, Türk Silâhlı Kuvvetlerine yapılan bu hücumlar, gerek orduya güvenen vatandaşların, gerekse Türk Ordusunun moralini yıkma gâyesine yönelmiştir...»

Askerlik gibi, şerefli bir o kadar da zahmetli bir mesleğin, yarım asırlık ömürlerini Ordu ve millete vakfetmiş 3-4 kumandanına yapılan bu lojmanları bir konu olarak dile dolamak, en azından vicdansızlık ve utanmazlıktır...

Öf yazarken bile utanıyorum. Ne oldu bize, nelerle uğraşıyoruz. Ve neden İlhami Soysal gibi ne idüğü ve kimlere çalıştığı belli olmayanların yazılmasına hâlâ sabrediyoruz.»

Kumandanlara yağ yakıp ve bu arada emperyalizm - komprador - ağa üçlüsünün propagandasını yaparak hiyanet broşürlerini ordu mensuplarına yaymak isteyen Mustafa Ziver tipi müfteriler, mutlaka Adaletle teslim edilmeli ve maskeleri düşürülmelidir.

«Memet» adını kullanmak,

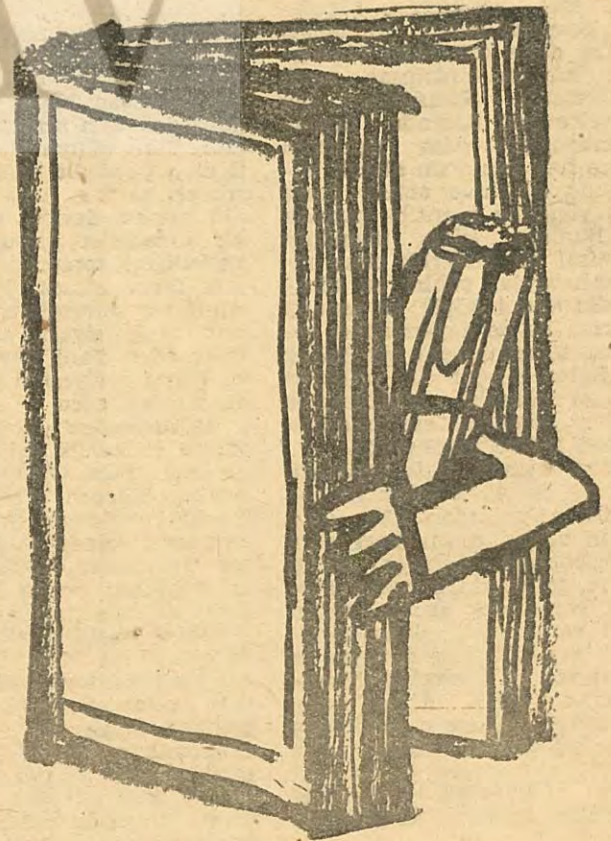
— Mülkiyet hakkının sonradan büsbütün kaldırılacağını şimdilik gizlemek için onu kısıtlayacağını ve bunu da güya sosyal adaleti (gerçekte sosyal sefaleti) temin etmek için yapacağını söylemek.

— Bankaları, sigortaları, ağır endüstriyi ve bilumum istihsal vasıtalarını devletleştirceğini ağzından kaçırmak,

— Karl Marks'ın emrine uyarak, seçimle gelmiş olan devlet ve hükümet mensuplarının itibarını düşürecek her türlü tezevir ve propagandayı yapmak,

— Hür memleketimizde mevcut düzenin her tarafını kötülemek, hiç bir iyi tarafını söylemeden sâdece yıkmaya uğraşmak, yöneticileri bolluk ve safahat içinde yüzerken, memlekette sefalet edebiyatını yaptırmak, davranışlarıyla sefaleti hem doğurtup, besleyip, hem de lânetlemek,

— Memleketimizin iktisaden kalkınmasına, yatırımların yapılmasına, ordumuzun kuvvetlenmesine mâni olmak ve bizi böylece iflâsa sürükleyerek sonunda Rusyaya bağlamak için

SEMDİNLİ RÖPORTAJI: 14

ÖLÜYE
ÖDENEN
ÜCRET:BİR
GENÇ
KIZ

(Semdinli)

Semdinli'de Atatürk büstü.

güçleşir. Bir ay yollarda demek tir. Bir değil, iki, üç değil. Ağır Ceza bu. Köylüler dil birliği ediyor, cinayeti aralarında hallediyorlar. Girana'daki dava neden mahkemeye gelmiş Girana'da karakol var, hemen olaya el koymuş bu bir. İkincisi vurulan çocuğun babası daha önce eğitimlik etmiş.

'd9'ğ çyap olan mam 2hüz?
İKİ YILDA BİR KERE
HİRSİZLİK OLDU

Ben gittiğimde bir yargıç vardı Semdinli'de Yargıç Sadı Uy sal: «Boş durmak canımı sıkıyor» diyordu. Çay söylemişti çay içiyorduk Dağdan taştan konuşu yorduk. Birden yerinden fırladı yargıç «fare» diye bağırıyordu. «Fare» pantolonunun paçasından girdi. Bir iki saniye sonra, fare girdiği bacadan geri çıktı, ayak kabının bacerinden acele bir işi varmış gibi tahtaların arasına girdi.

Evet, diyordu ki Sadı Bey «Boş durmak canımı sıkıyor» Üç çeşit davaları var: Yaş tashihi, pasaportsuz (veya pasavansız) seyahat, küçük çapta kaçakçılık 5 ayda mahkemeye iki cinayet olayı gelmiş. Bir tek de hırsızlık Tekelden, bütün ahmında 33 kilo bütün çalmış. Hepsini bu kadar

Ben gittikten sonra, bir yıl içinde hiç hırsızlık olmadı. Irak'tan düşmanlığa gelip Fahri Ak demir'in 140 kadar koyununu çaldılar. Belli başlı iki kaçakçılık olayı. Kaatil Miro'nun Türk İran sınırına yakın bir yerde ve topraklarımızda eceli ile ölmesi, bir delikanlının çığ altında kalması, bir yaşlı kadının suda boğulması gibi kazalar. Hepsini bu kadar.

ÜÇ TAŞ VE KAN
HELÂLİ

Mahkemeye çıktığı zaman ettiği yeminin kutsal değerine inanmıyor; şöyle konuşuyor: «Namusum üzerine söz veririm» diyecek sin, tamam, ne üç taş atıyorlar, ne Kur'ana el bastırıyorlar!

Halkın en büyük yemini «üç taş atmak» eline üç taş alıyor, teker teker atıyor bunları. Dini namusu şerefi üzerine bir yemin bu Üç taş atıp yemin ettikten sonra, sözünden çıkarsa, dinini inkâr etmiş oluyor, karısı boş düşüyor ve onursuz, şerefsiz bir mahlûk oluyor.

Halk uygar birimler ve değerlerle çatışma hâlinde. O cinayetlere, katil olaylarına karşı, kendi aşiret hukukunu yürütür. Belki bir düğünde bulunursunuz. At ü-

zerinde, güzel ince yüzlü bir kız gelin getirirken görürsünüz. Evet gelindir, Fakat sonra öğrenirsiniz ki, bu gelin bir ölüye ödenen ücrettir. Buna halk «kan helâli» diyor.

KAN HELÂLİ MUTLAKA
ÖDENİR

Gerdî aşiretinden biri, değirmenci olarak çalıştığı Aşağı Katu na, da (Zerza muntikasında öldürülüyor. Öldürülen b a ş ka aşiretten olduğu için, haber veriliyor ve kaatil yakalanıyor, onaltı yıl hapis cezası yiyor. Kesin delillerimiz yok, ama söyle, nen sudur Ölenin aşiret reislerin den biri öldürenin kardeşine, gidiyor, kan helâlini istiyor. Kan helâli, ölen tarafına verilecek maddî bir şeydir. Paradır, maldır, tarladır, anlaşmaya bağlı. Adam kan helâli olarak on bin lira borçlanıyor. Para vermiyor bu borcun yerine kızını veriyor on bin lira başlık yerine kan helâli borca sayılıyor.

Kaatinin kardeşi veya yakını bir akrabası olmasaydı onun ceza evinden çıkmasını bekliyeceklerdi Çıktığı zaman ya kan helâlini ödeyecek veya öldürülecekti.

KENDİ KAATİLİNİ
VURACAK

Kaatil, öldürdüğü adamın, geride kalan ailesine, çocuklarına ve ya babasına, anasına bakmak zorundadır. Ya bakar ya da onların geçimini sağlayacak bir şeyler verir. Bu miktar üç beş bin liraya kadar değişir. Bu bazan para, bazan mal olarak verilir. Ancak kan helâli ödediği saklanır, vermezse, öldürülür veya ihbar edilir.

Söyle de olur: Birji öldürüldü. Ölünün malını birine helâl eder verirler. Ölünün malını alan, onun intikamını da alacaktır. Kaatil, kendi kaatiliymiş gibi dir; o kaatili vurmakla öldürmekle görevlidir artık.

Adam, vurulmuş fakat ölmemiş olabilir. Mallarını birine helâl ediyor; mallara bir mirasçı gibi konan adam, o ölünün intikamını alır.

Kan helâli, her ne şekilde olursa olsun alınacaktır. Mahkemeye gitmesi, cezaevinde yatması kaatili kan helâli ödemekten kurtarır ama, yakın akrabalarını kurtaramaz. Yakın akrabaları verecektir kan helâlini, yoksa helâl etmezler döktüğü kanı, yakın akrabalarından birinin kanı ile ödetirler.

HUKUK: DEVLETİN YARGICI BOŞ BARZAN'IN ŞERİATI FAALİYETTE

Sems hafif bir kadın çanıyordu. (1) Birgün Ramazan Şenol'u tarlada görmüş, «Kızımı sana vereceğim» demişti. «Vereceğim» dediği kızı onbir yaşındaydı. Burarlarda âdettir, anne veya baba kızını birine verdiğini söylerse bu artık onun nikâhlısı sayılır. Ramazan bu sözü işitince, kızı nikâhlısı gibi bakmaya başlıyor. Şems hafif bir kadın tanıyordu Başka bir gün Esat'la honuşarak köye dönüyordu. Esat Şahin ile. Esat evliydi. Ama önemli değildi. «Kızımı sana vereceğim» dedi. Esat kızı nikâhlısı bildi. Aynı kızın askerlik arkadaşı Ramazan'ın da nikâhlısı olduğunu biliyordu. Kapının elinde kalacak diye, Esat kapıyı kızına dağa çıkarıyor.

Ramazan bakıyorki nikâhlısı bildiği kız yok. Esat almış, kaçırmış. Barzan'a gidiyor, Şeyh Ahmet'in yanına. Şeyh Ahmet, iki tarafın ailesini çağırıyor, barıştırıyor. Esat'ın babası, Ramazan'ın babasına biraz para veriyor. Esat kızı getiriyor, annesi Şems'e teslim ediyor.

Günler geçiyor. Fakat Esat'ın yüreğinde bu aşk yeniden kımıldıyor. Kızın arkasındayeniden doluşmaya başlıyor. Ramazan'ın ailesi Şeyh Ahmet'e soruyor «Ser bizi anlaştırdın ama, Esat gene kızın arkasında dolunuyor.» Şeyh Ahmet «Madem ki Esat anlaşmayı bozdu» diyor, «öldürülmesi gerekir.»

Esat'ı ot biçerken mavzerle vurup öldürüyorlar.

BERUH'TA BİR OLAY

Beruh'ta 1960 yılı ilkbaharında altı jandarmamıza, pusu kurup, şehid eden Osman Kaya, şimdi Irak'ta Barzan içinde dolaşiyor. Sonbahar'a doğru (1964) Beruh'ta iken ektiği tarlaları ekenlerin evlerine girmiş. «Benim tarlaların hakkıdır» demiş, zorla buğday, pirinç almış götürmüş. İhtiyar kadınlar Barzan'a, Şeyh Ahmet'e gtmişler, şikâyet etmişler. Molla Mustafa, Osman'ı çağırılmış. Tüfeğini, tabancasını almış «Şimdi defol, git» demiş. Anlatılanlar şöyle bitiriyor: «Osman şimdi millet içinde tüfeksiz geziyor. Ölse daha iyiydi. Rezil oldu.»

BASYA TOPRAKLARI
ÜZERİNE NİZA

Herki'ye doğru gidiyorduk. Parmaklarını uzatıp gösteryorlardı. «İşte sınır şu deredr. Derenin karşısındaki evler Irak'tır. Bu taraftaki evler bizimdir. Türkiye'dir.»

İndik köye. Irak Herkisi'nde kalabalık vardı. Sordum, cevap verdiler. Barzanlar gelmiş. Basya toprakları üzerine Herki ve Zizan köyleri niza etmişler. Şeyh Ahmet, Herguş hocasını yollamış Hoca bir manga Barzan askeri ve başlarında çavuşu ile Herki'ye gelmiş. Basya'ya gideceklermiş.

Yaz Fotoğraf

Muzaffer Erdost

Sınır Herki'yi ikiye bölmüş. Yarısı Türkiyede yarısı Irakta. Zizan da öyle. Basya harabe bir köy. Irak toprağında. Herki ve Zizan köylüleri, davalarını halletmeleri için. Şeyh Ahmet'e gitmişler.

HUKUK VE ŞERİAT

Semdinli sınır köylerinde üç çeşit dava. Üç davacı da Semdinli'ye gelmiyor, Barzan'a Şeyh Ahmet'e gidiyor. Şeyh Ahmet, şeriatı uyguluyor, aşiret ve dağ yasalarına uygun olarak şikâyetleri karara bağlıyor. Şikâyetçi olan köylü, kısa zamanda, kesin bir karara varılmasını bekliyor ve misilleme istiyor. Kız kaçırıldı, burnu kesiliyor. Buğdayını aldı tüfeğini alıyor. Mahkemeye gelececek olsa, hangi yargıç «kızımı sana vereceğim» sözü ile «nikâhın» işlemi yürütecek? Hangi Yargıç «Esat sözünde durmadı. Öldürmek gerekir.» diyecek. Beruhlu Osman Kaya'yı kim, nasıl yakalayacak. Basya Irak toprağında Bir sınır meselesi. Hangi devlet ile bu işi diplomatik yoldan karara bağlayacağız. Toprak Türkiye de olsaydı, köylü mahkemeye gelecekti miydi? Keşif ve masraflar ilçeye üç günlük yol, gelmeler, gitmeler, uzayan davalar. Fahri Akdemir'in koyunlarını Göçer aşireti çaldı. Irak'a götürdü. Koyunlar geri alınmadı. Bu işi bilen-

lerden biri şöyle söylüyor: «Fahri'nin yapacağı bir şey var. Molla Mustafa Barzani'ye bir adam gönderecek, derdini anlatacak. Bakın, üç gün sonra koyunlar geri geliyor mu, gelmiyo mu?» Halkı değiştirmeden, onun imkânlarını, toplumsal yapısını ve karakterini değiştirmeden, bu böyle gidecek.

SAKLANAN DAVALAR

Irak ve Barzan aşiretine sınır olmayan yerlerde davalar pek Barzan'a gitmez. Ama, meselelerini mahkemeye getirmeden kendi aralarında halletmeye çalışırlar. Bir cinayeti gizlemek de kolaydır. «Irak içine kaçtı» dediler, kimse bir şey diyemez.

Neden bir cinayet kolay kolay yargıçın önüne gelmez? Kan helâli denilen âdetleri ile, cinayetleri bir sonuca bağlarlar. Fakat, başka bir etken de, ağır cezaya düşen bir köyün karşılaşacağı güçlüklerdir.

Bir cinayet mahkemeye intikal etse, davaya Hakkâri'de bakılacaktır. Tanıklar, sanıklar dinlenecektir. Kadın, çocuk, erkek ihtiyar dinlenecektir. Bir kadının bir çocuğun, bir ihtiyarın Semdinli'ye üç gün, iki gün uzaktaki bir yerden kalkıp Hakkâri'ye gitmesi ne demek? Yaz ise, yollar açıkça en az on gün yollardadır.

Bir kadın Semdinli'de bir araca binse, Yüksekova'ya 20 liraya gelir. Yanında bir de erkek vardır O da 20 lira verir, 40 lira eder. Yüksekova'dan Hakkâri'ye de 40 lira verirler. Gidiş 80 liradır, geliş 80 liradır. Yaz ise işleri aksar. Ay bilmezler, gün bilmezler. Jandarma gelir ihzarlı giderler. Kiş oldumu işler daha

(Semdinli)

Bu röportajın hazırlanmasında baa fırsat veren ve imkânlar hazırlayan 1/118. Seyyar Jandarma Tabur Komutanı Piyade Yarbay Rıza Bozkurt oldu.

İKİ ORDU: HALI ÜSTÜNDEKİ AT

Yıl 1880. Kudretli Nehri Şeyhi Übeydullah'ı İstanbul'a götürmek için Van'dan asker gelmek tedir. Ve kış gelmek üzeredir. «Asker piyade ve süvari» diye anlatıyor Seyit İslâm, «Haruna gedigine yaklaştıkları zaman atlar kara gömüldü, ilerliyemedi. Çevre köylerden halı, kilim toplandı, asker battaniyesini çıkardı. Kara serdiler ve atlar halılar üzerinde yürüdü. Tisi köp rüsüne kadar, (10 kilometre) halı üstünde geldiler. Köprüde, atları dereye indirdiler, dereden giderek Derya'ya vardılar. Deryadan sonra kar azalıyor.»

Şeyh Übeydullah'ın üstüne asker geliyordu. Aşiret reisleri, ileri gelenler, toplanmış konuşuyorlardı. «Hükümetin bizimle işi ne?» diye soruyorlardı kendi kendilerine. Osmanlı imparatorluğunun iki yüz yıldır bir parçası olan Şemdinli'de hükümet adına, hükümeti temsil edecek en küçük bir şey yoktu. İlk önce ordu geldi. Ve halı üstünde at yürüterek.

Dış düşmanlar gelmiş Şemdinli'ye altın dökmüş, silah atmış iç düşmanlar silah atmış. Bizim bu gün turist gibi gezmeye korktuğumuz, yerlerde dedelerimiz babalarımız, ağabeylerimiz savışmışlar. Ayaklarımızda demir

(Herki Köyü)

Tarla dâvasını Barzan adına halletmeye Herki'ye gelen Herguş hocası.

gibi fotinler, kışın lâstik botlar Sirtım pek, elbisem sağlam, paraka, kaput, kar başlığı, eldiven Biz bunu çile sayıyoruz. Onların yarım çarıkla, belki aç yarı çıplak, vatan deyip kan döktüğü vuruştuğu çetin dağlarda, biz donuna kaçırılmış çocuklar gibi «anne!...» diye bağıracağız, utanmasak.

SESSİZ VE ŞİKAYETSİZ ÇEKİLEN ÇİLE

Ordunun, askerin çetin görevi bugün de değişmemiştir. Bugün de çıkıp geçmeye cesaret edemediğimiz dağların yamacında çadır kurmuştur; toprağı açmış saç koymuş, ekmeğini pişiriyor. Kar üstüne yağıyor, rüzgâr çadırları dört tarafa savuruyor, çadırlar toprağın altına giriyor. İn san geçemeyecek kadar kar geldikleri dolduruyor. Ancak ondan sonra, çadırlar ağır, ağır aşığılara iniyor. Sessiz ve şikâyetsiz çekilen bin çile.

Şemdinli'de Seyyar Jandarma birliklerimiz var. Kıyı, sınır ve kara sularında kaçakçılığı men, takip ve tahkik görevini 1956 yılında üzerine alan Seyyar Jandarma birlikleri, İran ve Irak sınırında üç görevi yürütüyor: 1. Kaçakçılığı men, takip ve tahkik 2. Yurt güvenliğini koruma, 3. Yurt bütünlüğünü koruma. Zabit görevini sâbit jandarma ya-

piyor.

BEKİR ÇAMAŞIR DEĞİŞTİRİYOR

Kamyon Van'a hareket edecek, Sıhhiye Astsubayı Bekir Ak'ın bekliyor. Postahanenin önü kalabalık. Gazet'in, Ekmek çinin, Yıldırım'ın tayinleri çıkmış. Çoluğu çocuğu yüklemişler kamyona, sabırsızlanıyorlar. Artık bir dakika fazla durmak, beklemek istemiyorlar. Komutan inzibatı koşturuyor tabura: «Arayın, bulun, getirin» Arkaların dan başkasını koşturuyor, arkasından başkasını. Gidenler geri geliyor. «Yok» diyorlar, «Bekir Astsubay yok...»

«Kamyon hareket etsin artık komutanım gecey kaldık zaten.» Komutan «Biraz daha beklesin diyor. Yeni adamlar koşuyor, Şemdinli'yi arıyorlar, kışlayı arıyorlar, Bekir yok. Arkadaşlar Bekir iki yıl Rubaruk'ta kaldı. İki yıl, izinsiz ve aralıksız. Akrep, yılan ve sıcak. Gördüğü değişik şeyler bunlar. Her şeyden mahrum, bütün zevklerden, tadlardan, heyecanlardan. Bir manastır rahibi gibi etini, nefsinin ateş te pişirmiş, sessiz. Komutan onun için «kamyon beklesin» diyor. «izin kağıdını imzaladım» diyor, «Bu kamyonu kaçırırsa üç dört gün araç bulamaz» diyor..

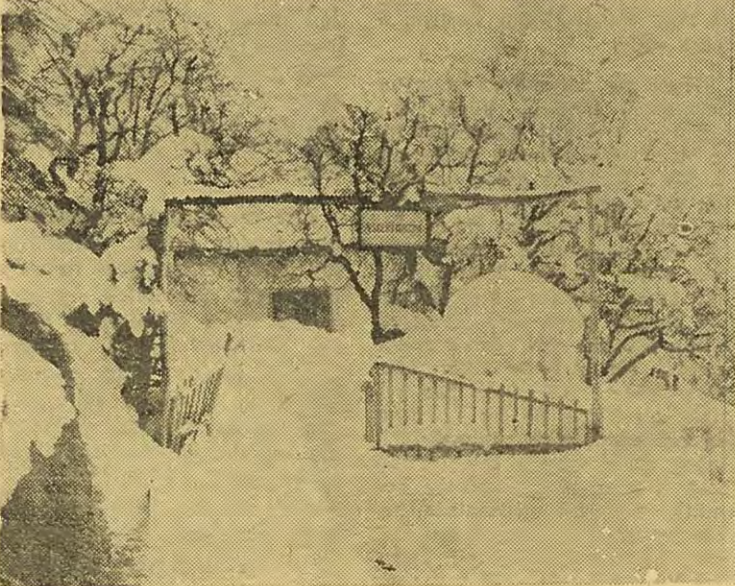
TEK TARAFLI ÇİLE

Bu sessiz çileyi, Şemdinli'ye göre bir kere daha fazla çileyi çeken bir tek Bekir mi? Yüzbaşı Kemal Altınay, gittiği yere iki oda yaptı, çocukları katıra yükledi, üç gün dağlarda götürdü. Bir kış hem bölük komutanlığı yaptı, hem çocuklarına öğretmenlik yaptı. Teğmen Besim Demircioğlu, başka çileler çekti: Yalnız Rubaruk değildir çile yeri. Bütün karakollar, sınırlar aynı çilelerle doludur. Her yıl yeni isimler nöbete girer.

Ordu gerektiği zaman istediği meslekte, istediği rütbede birini istediği yere gönderiyor. Dikkat edilirse, bu çileyi ordu tek tarafı olarak çeker. Yurt içinde onun gitmeyeceği yer, yapmayacağı iş yoktur. Ama devlet, sivil kadro üzerinde, çok zayıflatılmış da olsa, aynı karakterde bir güce sahip değildir. 8 bin kişiye bir doktor yoktu. Taburun doktorundan bu sekiz bin kişi çare umardı. Başta çok darda kalırsa taburun eczanesine güvenirdi. Ordu, yüz, iki yüz hayvana bir veteriner gönderiyordu, Şemdinli'de yüz bin hayvan vardı ve bir hayvan sağlık memuru. Taburun Levazım Teğmeni Yüksek Ziraat Mühendisi idi. Şemdinli'de ziraat tekniyenini bile yoktu. Subayın, astsubayın çektiği bu halk çocuklarının çektiği dengesi bir çiledir.

TÜRKİYENİN BÜYÜK OKULU

Ankara'dan hareket etmeden önce, bu bölgeyi gezdiğini söyleyen yazar arkadaşım «Odu mu? Biraz çalı çırpı toplatacak.

Askerî gazino.

(Şemdinli)

(Şemdinli)

Bazı köylerde, ölü yıkamasını ve cenaze namazı kılmasını bilmezler. Muhammed Sıddık zamanında, Nehri'de şehidleri Şehidan Pınarına bırakırlar, sonra defnederlermiş. Bembo Köyünde, beş vakit namazını kılan Mehmet Salih, köylerinde cenaze namazı kılınmadığını söyledi. Ölüyü birkaç saat dereye, suyun içersine bırakıyorlar ve sonra cenaze namazını kılmadan defnediyorlar. Yukardaki fotoğraf, böyle bir olayı tesbit etmiyor. Sınır taşının altında ölen kaatil Miro'nun ölüsü. Miro, ölmeden birkaç saat önce, cebindeki banka takvimine o gece gördüğü rüyayı için şunları yazmıştı: «Gündüz smura yavruları toplayıp koyunuma koyuyordum. Çeşit çeşitti. 15 Mayıs (1964)»

sın, biraz da tezek yaptıracağını» diyordu «Bir de Türkçe bilen bir iki kişi buldun mu tamam!» Geldik, ormanın içine düştük. «Arkadaşım herhalde yandı» dedim, «Şemdinli'yi başka yerlerle karıştırdı» Köylere çıktım. Kiminle konuşsam Türkçe biliyor.

«Kiminle konuşsam» diyorum önce böyle sandım. Sonra irdeledim ki, Türkçe bilen erkekler. Bütün köylerde Türkçe bilen kadın üç veya dört kişi Erkeklerin de hepsi bilmiyor. Bu da ilginç çektir. Yalnız askerliğini yapmış olanlar biliyor.

ÖĞRETEN, EĞİTEN, YENİ BİR BEDEN YARATAN

Askerliğini yapmış olanlar Türkçe biliyor. Bazıları okuma, yazma biliyor. İstanbul'da yapmış askerliğini, Zonguldak'ta, Samsun'da, Edirne'de Erzurum'da yapmış. Gitmiş, gezmişler, kentler, yollar, insanlar, araçlar görmüşler. Nöbete giderken köylü, kentli diye ayrılıp, kayırlı madığını vatanın bütün çocukları gibi birisi olduğunu görmüş ve kavramışlardır.

Eğitime (talime) çıkmışlar. Sağını, solunu bilmeyen, beş parmağını birleştirmesini bilmeyen turtudan, yeni hayata makineye, yapabileceği işe göre şekil verebilecek, bir beden yaratmışlar. Bedav'da Abdullah önmüze bir sofra çıkardı, masa gibi: Askerde görmüştü. Parayı bilmeyen çocuk, alış veriş öğrenmişti. Yeni hayatın eşyalarını, yeni hayatın elbiselerini, yeni hayatın araçlarını kullanıyordu: Çatal, karyola, ceket, para, saat gibi.

Doktor nedir, muayene nedir

aşı ve ilaç nedir öğreniyordu.

Doğu bölgesinde zaman zaman isyanlar çıkmıştır. Bunların çeşitli tahrik kaynakları olmakla birlikte, isyanlar irdelendiği zaman şu çetin sonuca varılacaktır. Hangi bölgeden isyan çıkmışsa, o bölgede askerlik yapılmamış veya o bölgeden askere gidenlerin toplamı önemli bir rakkama ulaşmamıştır. Türkiye'de dış siyasî tahriklerle çıkartılan isyanlar, askere gitmemiş, Türk ordusunda askerlik görevi almamış silahlılara dayanılarak çıkartılmıştır. Çünkü ordu, Anadolu insanına, topluluk hayatını, toplu yaşamayı, toplum düzenini, devlet düzenini sistemini, gücünü ve büyüklüğünü aşılar. O, bu bütünün küçük bir parçası olduğunu bilir ve ona karşı isyanın saçmalığını ve boş olduğunu kavrar.

Aşiret bağlarından Ulus bağına, tarikattan laikliğe, ilkel araçlardan uygar araçlara geçer. Böylece yurtta, değişikliği gözle görülmeyen, güçlü düzeni yaratır. Ama ordu'da teknik eşyaların kullanılması ve tüketimi öğretilir de, teknik eşyaların yapımı öğretilmez. Marangozluk, demircilik, elektrikçilik, kaynakçılık tenekecilik öğretilmez, Hattâ ordu el zanaatlarını aşır yurdumuzda

makineli üretimin önemli bir unsuru haline gelmelidir. Savaşın özü burada düğümlenmektedir. Bir pazar olarak kullanılan ve emperyalizmin pazar haline getirdiği bu ülkede en büyük ulusal teşekkülümüz, Türkiye'yi emperyalizmin pazarı olmaktan teknik üretime geçmekle kurtarabilecektir. Yeni çağın araçlarını yalnız tüketmeyi öğretmek, o araçları üretmediğimiz zaman elbette aleyhimize olacaktır.

Tabii bu sözlerimizle, ordu yol yapsın, liman yapsın, böylece kalkınmamıza hizmet etsin düşüncesinde olanlara katılmış olmuyoruz. Kapitalist bir sistem de emperyalizmin çeşitli pazarları olan bir ülkede, yoldan, limandan ve benzeri şeylerden genellikle yararlanacak olan burjuva ve emperyalizm olacaktır. Orduyu, yani halk çocuklarını, kalkınma şekeri ile aldatarak, kapitalizme ve emperyalizme hizmet etmelerine razı olmayacağız. Ordunun, bağımsızlığın ve kalkınmanın aynı zamanda ekonomik unsuru olmasını isterken, amaçlarından saptırarak yanlış hedeflere yöneltilmemesini kıskaçlıkla izleyeceğiz.

(1) Bu olaydaki kadın adları değiştirilmiştir.

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA KARŞI

GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

BAS VE DİS

GRİPİN

KININLI

GRİPİN

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Spor — Toto geliri, şans satışından alınan bir tüketim vergisidir. Ne var ki çok büyük miktarlara erişen bu vergi bütçe dışında kalır ve genellikle bir takım hovardalıklar için harcanır.

Spor — Toto, kuruluşundan 28 Haziran 1966 tarihine kadar geçen 7 sene zarfında 738 milyon 530 bin lira gelir sağlamıştır! Fakir vatandaş, başka ümit kapısı olmadığı için, zengin olma hayali ile, Spor — Toto'ya büyük rağbet göstermektedir. 1960 — 1961 sezonunda 11 milyon kişi Toto oynadığı halde. 1965 — 1966 sezonunda bu miktar 23 milyon kişiye yükselemiştir. Spor — Toto yetkilileri, «Spor — Toto geniş vatandaş kütlelerine mal edilmiş ve bugün memleketimizde de bir diğer mânasıyla (Spor — Toto Piyasası) teessüs ettirilmek mümkün olmuştur». Bu yetkililere göre, 1965-66 yılı «Altın devre» dir. Halbuki 29 Nisan 1959 tarihli Spor — Toto Kanununun müzakerelerini hatırlıyoruz. Tasarıyı savunan Millî Eğitim Bakanı — Evet, kumar kanununu Millî Eğitim Bakanlığı hazırlamıştır — Celâl Yarıdımci, bayağı güç durumda kalmıştı. Bâzı DP milletvekilleri bir kumar kanunu çıkartmanın utancını haykırıyorlardı. Yarıdımci, «Bütün medenî memleketlerde var, bu kumar değildir» gibi sözlerle meseleyi geçiştirmeye çalışmıştı. Neticede bir kişi 2,5 liradan fazla parayla oyuna katılmıyacak, 18 yaşından ufak çocuklar toto dışı kalacak teminatıyla mesele tatlıya bağlanmıştır. Tabii ki bu teminat çoktan unutulmuş ve Spor — Toto, toplumun vazgeçilmez alışkanlıkları arasına girmiştir. Faraza, şeriatçılar bile iktidara gelse, Spor — Toto'yu kaldırmaya herhalde cesaret edemeyeceklerdir. Fakat hiç değilse Toto Çiftliği yönetimi düzene sokulabilir.

Bu 738 milyon lira gelir nasıl harcanmıştır? Bunun 332 milyon lirası ikramiye olarak Toto oynayanlara geri gitmiştir. 32 milyon lira da Yurtlar Kurumuna verilmiştir. Geriye kalan 374 milyon lira ciddi israflara konu olmuştur.

Toto oynamak, Toto oynamaktan tabiatıyla çok kârlı bir iştir. Toto bilet satışı mayli kârlı bir faaliyettir ve yeni bir aracı zümreyi geliştirmiştir. Toto bayileri satışlarından yüzde 10'a yakın hisse almaktadır. Bu sayede, Toto bayilerinin bilet satışlarından aldıkları kâr 71 milyon 707 bin lirayı bulmaktadır!

Tabii ki bu kârlı kaynaktan spor kulüpleri de hisse almayı unutmamışlardır. Kulüplere Toto'dan ödenen para 22 milyon 404 bin liraya erişmiştir. Bu para profesyonel futbol kulüplerine gitmektedir. Amatör kulüplere verilen ise 222 bin liradan ibarettir! Belki profesyonel kulüplere de yardım yapılmasına ihtiyaç vardır ama, bu yardım, en azından profesyonel kulüpleri belli bir statüye bağlamak ve kulüpler üzerinde devlet kontrolünün kurulması şartına bağlanmalıdır. Bugünkü hâliyle kulüpler, dernek statüsünde acayip ticarethanelerdir.

Bundan sonra yönetim giderleri gelmektedir. Bayiler eliyle yürütülen bir örgütün idarî giderlerinin, normal olarak çok düşük kalması gerekir. Ama Spor — Toto, mutad üzere bir çiftlik hâline getirilmiştir. Toto'nun idarî gideri 35,5 milyon liraya varmaktadır! Toto'nun 193'ü daimî kadroda, 388'i «teknik personel» sıfatlı 581 personeli vardır ki yapılan işe nazaran bu çok fazladır. Spor işlerine bakan Devlet Bakanlığının Genel Bütçede ödeneği olmadığı için, Devlet Bakanlığı makam şoförü, özel kalem müdürü ve sekreteri Spor — Toto'dan ücret almaktadırlar. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün yeterli hukuk müşaviri olduğu halde, Spor — Toto da bir sürü hukuk müşaviri almıştır. Ayrıca personel arasında aydan aya ücretini almak için uğrayan «sporcular»ın sayısı bir hayli kalabalıktır. Personel giderlerinin dışındaki daha bir sürü israf da buna eklenince, 1960-61 döneminde 2.2 milyon lira olan idarî giderler, hiç bir ciddi sebep bulunmadığı halde, devamlı artarak, 1965-66 döneminde 10 milyon liraya yükselmiştir! Bu rakamlar apaçık bir israfı kendiliğinden ortaya koymaktadır. Toto biletleri bastırılışı dâhi. 738 milyonluk gelir içinde, önemsiz bir kalem olarak kalsa bile, açık bir israfın örneğidir. Toto biletleri için 2 milyon lira ödenmiştir. Am. 1965-66 dönemi uygulanma-

SPOR - TOTO ÇİFTLİĞİ

sında da görüldüğü gibi, bastırılan 4 biletten ancak biri kullanılmıştır. Bu, büyük israftır. Tirajı Toto'nun onda biri olan Hürriyet'in dâhi iadesi, yüzde 10-15 civarındadır. Toto ise, yüzde 75 iadeye yol açmaktadır. Ama asıl büyük hovardalıklar, Spor — Toto gelirleri ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün yaptırdığı spor tesisleri dolayısıyla ortaya çıkmaktadır. Bu işe 738 milyon liralık gelirden 242 milyon lirası, yani toplam gelirin üçte biri ayrılmıştır. Fakat Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, yatırım işlerini yürütmeye zerrece hazır olmadığı için — biraz da seçim bölgelerine tesis yapma baskılarına pek az dayanabildiği için —, spor tesisleri konusunda çok kötü not almıştır. Bir önceki Devlet Bakanı Şekip İnal, görevden ayrılırken bu konuda gazetecilere şu bilgiyi vermişti: «Tesislerimiz, yurda geliş güzel serpiştirilmiştir. İş başına geldiğim zaman bunların yüzde 80'i müteahhitlerle ihtilâflı idi. Kısmen ihtilâflar önlenmiş, fakat istenilen yine olmamıştır. Bu ihtilâflar yüzünden, 100 milyona yakın yatırım bugün istifade edilmez haldedir... Harcanan bu yüzlerce milyon içinde İstanbul'a ne yapılmıştır? Hiç. Bir Ali Sami Yen Stadı için aylarca uğraştık ve açılması için inanınız ki ağırlığımı koydum... Benim teşkilâtıma verdiğim emir, (tapu alınmadan, projesi yapılmadan, keşfi tamalanmadan ve hattâ mevsimi gelmeden ihale yapmak yok) idi.»

İstanbul'un Belediye Başkanı Haşım İşcan da, şehrinin fena halde ihmal eden

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün Ali Sami Yen Stadı konusundaki sorumsuz tutumundan şikâyetçidir: «Ali Sami Yen Stadı konusunda kusur ve hâta, Belediyede değil, ruhsat almadan inşaata başlayan, inşaat sırasında proje ve nizamnamelerin kabul ettiği standart hesaplara uygun demir ve malzeme kullanmamak suretiyle seyircilerin can emniyeti ile ilgili bu konuda tribünlerde çatlaklara ve tehlikeli durumlara sebebiyet veren Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ve İstanbul Bölgesi Müdürlüğü görevlileridir.»

Yalnız İstanbul'da değil, yurdun her tarafında Genel Müdürlüğün ihaleleri, çeşitli anlaşmazlıklara ve muhtemelen yolsuzluklara yol açmıştır. Elimizde mevcut, bir süre önce hazırlanmış bir belgeye göre, Sakarya, Koceli, Kayseri, Trabzon, Çorum, Antalya kapalı spor salonları inşaatında Kadri Veziroğlu firması ile mahkemeye düşülmüştür. Bingöl açık tribün ve istinat duvarı inşaatında müteahhit Zeki Bayram işi bitirmemiştir. Elimizdeki belgenin «düşünceler» hânesinde, Zeki Bayram için şu mülahazat yer almaktadır: «Müteahhit yüzde 50 için müracaat edilmiş, proje harici işler yapıldığından ihtilâfa düşülmüş, tahkikat mevzuu olmuştur. Tasfiyesi isteniyor...» Keza aynı müteahhidin Elazığ spor sahası telörgü ve drenaj inşaatında şu not düşülmüştür: «Yüzde 50 ile iş bitmemiş, nâtamam vaziyette, bu işin tasfiyesi, geri kalan işlerin ihalesi gerekmektedir...» Kayhan Aktoprak'ın yüklediği Balıkesir kapalı spor salonu

konusunda yazılan şudur: «Yer tesliminin zamanında verilmemesinden mütevellit iş mahkemelik olmuş, mahkeme devam ediyor.» Erzurum, Hınıs Boğazevi Kayakevi inşaatını alan Turan Alpdemir için düşülen not şöyledir: «Mahkemede tesbit için de'ya bölgeye gönderildi. İş tasfiye edilmiştir, fazla ödenen miktar 215 bin 152 liradır. Kat'i teminat mektubu muhasebe müdürlüğüne emanete alınmıştır.» Zeki Bayram'ın Bingöl drenaj inşaatı, «yüzde 50 kararı alınmış, bir takım işler yapılmış iş nâtamam duruyor» şerhini taşımaktadır. Siirt ihata duvarı ve saha tanzimi işi Mazhar Demirhan'a verilmiştir, ama düşülen not şudur: «Bu iş için tasfiye onayı çıkmış, kabulü yapılmış, fakat tasdik olmamıştır.» Müteahhit Hızır Eroğlu'na verilen Amasya Şehir Stadı ikmal inşaatının akibeti de şöyle belirtilmektedir: «Tasfiyesi yapıldı, saha geçirimsizliği dolayısıyla verilen rapor üzerine teminat iade edilmedi.»

Genel Müdürlüğün eski teknikerlerinden Hâdi Birol da geçenlerde spor tesisi inşaatında büyük yolsuzluklar bulunduğunu ileri sürmüştür. Teknikere göre, 10 milyon 900 bin 667 lira keşif bedeli Cebeci Stadı müteahhidine sondaj yapılmadığı halde 1 milyon 662 bin 252 lira fazla istihkak ödenmiştir. İncelemeyle 3 milyon liraya biteceği tesbit edilen 6 spor salonu ihale dışı ödemelere yol açmıştır.

Bu örnekleri bir hayli çoğaltmak mümkündür. Eski spor bakanının da açık ladediği üzere, geçen yılın sonlarına doğru 100 milyon liraya yakın yatırım istifade edilemez haldeydi. Bu konuda Maliye Müfettişi Cafer Canlı da şu hükme varmaktadır: «Spor tesislerine ait yatırımların Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından iyi bir şekilde yürütüldüğünü söylemek mümkün değildir. Bir çok yatırımların zamanında bitirilemeyeceği, tamamlanmış olan bazı tesislerin de basına aksedecek kadar hâta ve noksanlıkları ihtiyacı etmesi, ayrıca biten tesislere ait maliyetlerin ilk ve son hesapları arasında muazzam farklar olması ve farkların daima müteahhitlerin lehine ve Genel Müdürlüğün aleyhine zuhur etmesi, yukarıda ifade edilen fikrin nedenlerinden bir kaçını teşkil etmektedir. 1964 yılında Genel Müdürlük nezdinde, inşaat konusunda bir çok tahkikatın açılmış olması, fikrimizi kuvvetlendirmektedir.»

İnşaat dışında da Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne yöneltilen ciddi eleştiriler vardır. Avrupa Konseyi adına Türk sporu ile ilgili bir rapor hazırlayan René Bazenneg, Genel Müdürlüğün profesyoneller lehine çalışmasını yermiştir: «Genel Müdürlük, faaliyetlerini profesyoneller lehine geliştirmektedir. Spor tesislerinden öğrenciler ve halk faydalanamamaktadır. Özellikle işçi sınıfı için bir spor faaliyeti düzenlenmemiştir.»

Spor faaliyetleri için kullanılan ve öğretici olmaktan çok eğlendirici mahiyette bir kaç büyük spor tesisi hariç, halkın ihtiyacı olan gerekli tesisler bugün bile plân lama safhasındadır.

Okullar için durum, acınacak bir haldedir... Yüksek öğrenimde, her bin öğrenciden ancak iki öğrenci beden eğitimi ile ilgilenmektedir.»

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün en hazırlıksız ve dalgacı devlet kurumlarından biri olduğu açıktır. Böyle bir müdürlüğün emrine yılda 50 milyon lirayı çoktan aşan ve iyi yürütülürse pek yakında 100 milyon liraya ulaşacak olan bir yatırım fonu teslim edilmektedir. Hiç değilse, Genel Müdürlüğün yatırımcı bir daire şeklinde derhal örgütlenmesi ve teknik elemanlarla takviyesi gereklidir. Fakat öyle görünür ki, spor tesisi inşaatının Bayındırlık Bakanlığına devri, çok daha gerçekçi bir yoldur.

Bir noktada ise tereddüde yer yoktur: Spor — Toto gelirleri de, Millî Piyango gelirleri gibi, Genel Bütçede yer almalıdır. Genel Müdürlüğe, kendisine yapılan ve Plânlama Teşkilâtınca onaylanan program ve projelere göre, Maliye Bakanlığınca Genel Bütçeden ödenek ayrılmalıdır. Böylece, hiç değilse, yüz milyonlarca liranın ehliyesiz ve sorumsuz ellerde heder edilmesi, bir ölçüde kontrol altına alınmış olacaktır.

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU